

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI**

**REKREATİF ETKİNLİKLERE KATILIMIN ÖNÜNDEKİ ENGELLERİN
BELİRLENMESİ: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Esra EMİR

**TRABZON
Aralık, 2012**

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI**

**REKREATİF ETKİNLİKLERE KATILIMIN ÖNÜNDEKİ
ENGELLERİN BELİRLENMESİ: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ
ÖRNEĞİ**

Esra EMİR

**Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nce Yüksek Lisans
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

**Tezin Danışmanı
Yrd.Doç.Dr. Erman ÖNCÜ**

**TRABZON
Aralık, 2012**

KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

**Bu çalışma jürimiz tarafından Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında
YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir. 07/12/2012**

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Erman ÖNCÜ

Üye : Yrd. Doç. Dr. Bülent GÜRBÜZ

Üye : Yrd. Doç. Dr. Fatih BEKTAŞ... ..

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

**Doç. Dr. Haluk ÖZMEN
Enstitü Müdürü**

BİLDİRİM

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Esra EMİR

07.12.2012

ÖNSÖZ

Bireylerin boş zaman aktivitelerine katılmalarında ya da katılamamalarında kişisel ve çevresel birçok faktörün etkisi bulunmaktadır. Özellikle üniversite öğrencilerinde bu duruma sebep olan faktörler rahatça gözlemlenmektedir. Yaş, cinsiyet, öğrenim görülen üniversite, sınıf, gelir durumu, spor geçmişinin olup olmadığı gibi çeşitli demografik değişkenlerin bireylerin boş zaman aktivitelerine katılamamalarına ne ölçüde engel oluşturduğunun belirlenmesi, kişilerin daha aktif ve etkin bir rekreasyonel hayata sahip olabilmeleri açısından oldukça önemlidir. Bu bağlamda, “Rekreasyonel Faaliyetlere Katılımın Önündeki Engellerin Belirlenmesi” konulu bu çalışmada, bireylerin boş zaman aktivitelerine katılımlarına engel oluşturan faktörler incelenmiştir.

Çalışmam süresince desteğini ve rehberliğini hiçbir zaman eksik etmeyen tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Erman ÖNCÜ’ye, veri toplama aracının hazırlanmasına bilgi ve deneyimleri ile destek veren Yrd. Doç. Dr. Bülent GÜRBÜZ’e, önerilerinden dolayı Yrd. Doç. Dr. Banu ATAMAN’a, veri toplama sürecinde desteğini esirgemeyen değerli arkadaşım Arş. Gör. İlhami Tekin CİNEMRE’ye teşekkürlerimi sunarım. Hayatımın her döneminde bana güvenen ve beni destekleyen sevgili anneme, babama, kardeşime ve hayatıma anlam katanlara teşekkürlerimi borç bilirim.

Aralık, 2012

Esra EMİR

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET.....	VIII
ABSTRACT.....	IX
TABLolar LİSTESİ.....	X
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XI
GİRİŞ.....	1-4

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ARAŞTIRMAYLA İLGİLİ GENEL BİLGİLER.....	5-45
1.1. Zaman.....	5
1.1.1. Temel İhtiyaçlar İçin Ayrılan Zaman.....	7
1.1.2. Çalışma Zamanı.....	7
1.1.3. Boş Zaman.....	7
1.1.3.1. Boş Zaman Kavramının Tarihsel Gelişimi.....	9
1.1.3.2. Boş Zaman Hakkı.....	11
1.1.3.3. Boş Zamanı Değerlendirmenin Genel Özellikleri.....	13
1.1.3.4. Boş Zaman Sınıflandırılması.....	14
1.1.3.4.1. Sürelerine Göre Boş Zaman.....	14
1.1.3.4.2. Değerlendirme Amacına Göre Boş Zaman.....	14
1.1.3.5. Boş Zamanın Temel Fonksiyonları.....	14
1.1.3.5.1. Dinlenme Fonksiyonu.....	15
1.1.3.5.2. Eğlenme Fonksiyonu.....	15
1.1.3.5.3. Gelişim Fonksiyonu.....	16
1.1.3.6. Boş Zamanı Değerlendirmenin Faydaları.....	16
1.1.3.6.1. Toplumsal Faydaları.....	16
1.1.3.6.2. Fiziksel Faydaları.....	17

1.1.3.6.3. Psikolojik Faydaları	17
1.1.3.7. Dünyada ve Türkiye’de Boş Zamanı Değerlendirme Biçimleri	18
1.1.3.8. Okullarda Boş Zamanları Değerlendirme Eğitimi ve Önemi	23
1.1.3.9. Gençliğin Boş Zamanı Değerlendirme Biçimleri	25
1.1.3.10. Boş Zamanın Etkinlik Alanları	27
1.1.3.11. Bireyin Boş Zaman Eğilimini Etkileyen Faktörler	28
1.1.3.11.1. Kültür	28
1.1.3.11.2. Eğitim	29
1.1.3.11.3. Sosyal Faktörler	29
1.1.3.11.4. Ekonomik Faktörler	31
1.1.3.11.5. Demografik Faktörler	31
1.1.3.12. Boş Zaman Faaliyetlerine Katılımı Engelleyen Unsurlar	32
1.2. Spor	34
1.2.1. Performans Amaçlı Spor	35
1.2.2. Sağlık Amaçlı Spor	35
1.2.3. Eğlence Amaçlı Spor	36
1.2.3.1. Boş Zamanı Değerlendirme Aracı Olarak Spor	36
1.2.3.2. Sportif Rekreasyon Etkinliklerine Katılımı Etkileyen Faktörler	38
1.3. Rekreasyon	39
1.3.1. Rekreasyonun Özellikleri	40
1.3.2. Rekreasyonun Sınıflandırılması	41
1.3.3. Rekreasyona Duyulan İhtiyacın Nedenleri	42
1.3.4. Rekreasyonun Sporla İlişkisi	43
1.3.4.1. Sporcu Olarak Katılım (Aktif Katılım)	45
1.3.4.2. Seyirci Olarak Katılım (Pasif Katılım)	45

İKİNCİ BÖLÜM

2. LİTERATÜR İNCELEMESİ	47-57
-------------------------------	-------

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM	58-60
3.1. Araştırmanın Modeli	58
3.2. Araştırma Grubu	58
3.3. Veri Toplama Araçları	58
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	59
3.3.2. Boş Zaman Engelleri Ölçeği-18.....	59
3.4. İşlem	60
3.5. Verilerin Analizi	60

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE TARTIŞMA	61-69
SONUÇ VE ÖNERİLER	70-71
YARARLANILAN KAYNAKLAR.....	72-78
EKLER	79-81
ÖZGEÇMİŞ	82

ÖZET

Rekreatif Etkinliklere Katılımın Önündeki Engellerin Belirlenmesi: Üniversite Öğrencileri Örneği

Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin boş zamanlarında rekreatif etkinliklere katılamamalarının önündeki algılanan engelleri belirlemek; bu engellerin bazı bağımsız değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymaktır. Çalışmaya 2011-2012 Eğitim-Öğretim Yılı bahar yarıyılında farklı üniversitelerde öğrenim gören 413'ü kadın ve 237'si erkek olmak üzere toplam 650 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Boş Zaman Engelleri Ölçeği-18 (Gürbüz ve diğerleri, 2012) kullanılmıştır. Akademisyenlerin boş zaman engel algılarının bağımsız değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için bağımsız gruplar için t ve tek yönlü varyans analizi (Anova) testleri yapılmıştır. Araştırma sonuçları üniversite öğrencilerinin boş zaman engel algıları ile cinsiyet, öğrenim gördükleri üniversite, gelir durumu ve geçmişte herhangi bir spor dalı ile ilgilenme durumu değişkenleri arasında anlamlı farklılıklar olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Boş Zaman, rekreasyon, boş zaman engelleri.

ABSTRACT

Determination of Constraints Against Participate in Recreational Activities: Perspectives of University Students

The purpose of this study was to examine university students' perceptions of leisure constraints and to compare these with regard to some demographic variables. The sample of this study was 650 (413 female and 237 male) university students from different universities in 2011-2012 Spring Semester. In this study, Leisure Constraints Questionnaire-18 (Gürbüz et al., 2012) was used as a data collection tool. In Order to demonstrate whether there were significant differences between the scores of some independent variable acquired from the scale, t and One-Way Anova tests were processed. The findings of the study showed that there were significant differences between university students' perceptions of leisure constraints and some demographic variables which were gender, university, economic level and the state of being interested in any sport branches in the past.

KeyWords: Leisure, recreation, leisure constraints.

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo Nr.</u>	<u>Tablonun Adı</u>	<u>Sayfa Nr.</u>
1	Tüm Katılımcılar İçin Ölçek Puanlarının Dağılımı	61
2	Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları.....	62
3	Yaşa Göre Anova Sonuçları.....	64
4	Üniversiteye Göre t-Testi Sonuçları	65
5	Sınıflara Göre Anova Sonuçları	66
6	Gelir Durumuna Göre Anova Sonuçları	67
7	GSİD'na Göre t-Testi Sonuçları	68

KISALTMALAR LİSTESİ

- TC** : Türkiye Cumhuriyeti
- ABD** : Amerika Birleşik Devletleri
- USCQ** : Üniversite Spor Engelleri Anketi
- IPAQ** : Uluslararası Fiziksel Aktivite Anketi
- SPSS** : Statistical Package for the Social Sciences

GİRİŞ

Türkiye’de 1980’lerden itibaren toplumsal hayatın çeşitli alanlarında oldukça sık kullanılan rekreasyon kavramı; “bireyin çalışma ve diğer faaliyetlerinin dışında kalan boş zamanlarında, zevk ve doyum elde etmek, eğlenmek, dinlenmek, toplumsal ve bireysel açılardan gelişmek amacıyla; kültürel, sportif, sanatsal aktivitelerden herhangi birine katılması” anlamına gelmektedir (Çetinbaş, 2010: 4). Bu tanımlama içerisinde önemli bir yer tutan “boş zaman” kavramı da kişinin işe, işle ilgili sorumluluklarına, kendisinin ve ailesinin bakımına ayırdığı zamanın dışında kalan, dolayısıyla zorunluluklarının olmadığı özgür bir zaman birimi olarak tanımlanmaktadır (Karaküçük, 1997). Uluslararası boş zamanı inceleme gurubu boş zaman faaliyetinin niteliğini şöyle açıklamaktadır; boş zaman etkinliği kişinin mesleki, ailesel ve toplumsal ödevlerini yerine getirdikten sonra, özgür iradesiyle girişebileceği dinlenme, eğlenme, bilgi ya da becerilerini geliştirme, toplum yaşamına gönüllü olarak katılma gibi bir dizi uğraşlardır. Boş zaman olumlu kullanılırsa kişisel ve toplumsal gelişim, olumsuz kullanılırsa bunalım, verimsizlik, mutsuzluk gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır (Balcı, 2003: 158-173).

Bireylerin ilgilerine, yeteneklerine, yaşlarına, cinsiyetlerine, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik durumlarına, buldukları bölgenin imkanlarına, iklimine, coğrafi şartlarına, sahip olunan araç-gereç ve tesislere göre gönüllü olarak tercih etmiş oldukları bir veya birkaç etkinlikle boş zamanlarını istedikleri şekilde değerlendirmeleri amaçlanmaktadır (Çetinbaş, 2010: 4).

Boş zaman değerlendirme ve rekreasyon bazen aynı anlamda kullanılmaktadır. Ancak rekreasyon, boş zamanlarda yapılan etkinlikleri kapsamaktadır. Boş zamanları

değerlendirme etkinliği olan rekreasyon, Gottman ve Glikson'a göre, "insan zihninin tazelenmesi, yaşamının canlandırılmasıdır". Bir başka ifadeyle rekreasyon, kişinin kendini tatmin veya eğlence için yaptığı uğraşılardır. Avrupa standartlarına göre, 80 yıllık bir insan ömrünün % 32'lik zaman dilimi boş zaman olarak şekillenirken, bu oran Türkiye'de yaşayan kent insanında % 40 civarındadır (aktaran: Kaya, 2011).

İyi bir şekilde planlandığı ve sunulduğu zaman rekreasyon, sosyal yaşantı şekillerini her yaşta insana öğretmenin, ait olma duygusunu ve kişilik olgusunu oluşturmanın, böylece de insan kaynaklarını korumanın, geliştirmenin ve hayat standardını yükseltmenin yollarından birisidir. İlgi alanı bireyin dürtü ve motivasyonuna bağlı olarak belirlenebilir, dolayısıyla rekreasyon etkinlikleri düzenlenirken aktiviteler spor, müzik, drama, el uğraşı, kamp, oyun, dans gibi sosyal ve özel olaylar içeren faaliyetler olarak planlanmalıdır (Balcı, 2003: 158-173). Toplumun hangi kesiminden olursa olsun bireylerin boş zamanlarını değerlendirilme bilincine ulaşmaları ve kendi özgür iradeleri ile katılacakları etkinlikleri seçmeleri sağlıklı, bilinçli ve mutlu bir toplumun oluşmasını sağlaması açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle bireylerin çalışma verimlerini artırmak için boş zamanlarını iyi bir şekilde değerlendirmelerine yardımcı olmak gerekmektedir (Çetinbaş, 2010: 4).

Toplumsal yaşam içerisinde sıklıkla karşılaşılan boş zaman faaliyetleri, her kesimden ve her yaşta insanın ilgisini çekmekle birlikte, yoğun olarak gençler üzerinde etkisini göstermektedir. Boş zaman faaliyetlerin gerçekleştirilebilmesi için gerekli tesis ve donanım ise; kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra sivil toplum örgütleri tarafından sağlanmaktadır. Özellikle gençlerin bu faaliyetleri toplu ve düzenli bir şekilde yapabilecekleri alanların geliştirilmesi ve düzenlenmesi gereği, üniversitelere de ciddi yükümlülükler getirmektedir (Balcı, 2003: 158-173). Üniversiteler bir kurum olarak toplum kültürünü yansıtan bir araç konumundadır. Eğer mevcut kültürün ihtiyaçları çeşitli ve karmaşık ise üniversitelerin fonksiyonu da benzer şekilde ortaya çıkacaktır. Bu nedenle, rekreasyon eğitimi ile zamanın nasıl kullanılacağı öğrenilmeli ve kişiliği etkileyen yönlerinden nasıl yararlanılacağı bilinmelidir. Bu da ancak, boş zamanın yaratılması ve kullanılması ile mümkün olacaktır (Ağaoğlu, 2002).

Yüksek öğretim kurumlarındaki örgencilerin, genç bir yapıya sahip olan Türkiye nüfusu içinde çok önemli bir yeri vardır. Bununla birlikte gençler duyarlı ve dinamik yapısı ile ülke geleceğinin tükenmeyen potansiyeli ve güvenidir. Bu nedenle örgenciler ile ilgili konular, boş zamanları değerlendirme sorunları, tüm yüksek öğrenim kurumlarının ortak konuları ve sorunlarıdır (Mutlu, 2008:17).

Üniversite öğrenimi, yıllar boyu devam edecek davranış biçimlerinin oluştuğu en önemli süreçtir. Bu süreçte elde edilecek her pozitif davranış bireyi mutluluğa taşımada bir adım daha ileriye götürecektir. Bu nedenle, boş zaman faaliyetleri üniversite öğrencileri için akademik eğitimin bir parçası olarak yer almalı, öğrenciler rekreasyon kavramının ve boş zamanı değerlendirme eğitiminin kendi hayatlarındaki önemini belirlemelidirler. Çünkü boş zaman, yaşam içinde çocukluktan yaşlılığa kadar sürekli bireyle birlikte var olacak ve rekreasyon yaşamın her safhasında, insana psikolojik, sosyal ve fiziksel faydaları olacak deneyimler yükleyecektir. Ayrıca, rekreasyon etkinliklerine katılım öğrencilere yüksek akademik başarıyı garanti etmese bile akademik başarıyı olumlu yönde etkilemektedir. Bu nedenle üniversitelerin faaliyet programları, rekreasyon ve dinlenme için fırsatlar sağlamalı, modern yaşamın ve okul çalışmalarının verdiği yoğunluğu öğrencinin üzerinden atmalıdır. Bunun için gerekli çaba, planlama ve programlama yapılmalıdır (Mutlu, 2008: 25).

Rekreasyonun ekonomik değerinin oluşturulmasında öncelikle kişinin rekreatif faaliyetlere katılabilecek bir boş zaman yaratabilmesinin mümkün olup olmadığı; eğer zaman ayırabilecekse, bunun süresinin belirlenmesi önemli olmaktadır. Günümüz toplumlarında çoğunlukla insanların boş zamanları kendi iradeleri dışında (çalışma saatlerinin zorunlu ayarlanması ve buna bağlı olarak diğer aktif etkinlik zamanlarının belirlenmesi gibi) ekonomik, sosyal ve diğer faktörlerin etkisiyle belirlenmektedir (Mutlu, 2008: 28).

Boş zaman ile ilgili literatür incelendiğinde insanların çeşitli sebeplerden dolayı kendileri için bu derece önemli olan rekreatif etkinliklere katılamadıkları ya da farklı nedenlerden dolayı engellendikleri ortaya konulmuştur. Türkiye’de ve yurt dışında yapılan çalışmalarda görüldüğü üzere, kişilerin boş zamanlarında rekreasyon etkinliklerine katılamamalarına engel oluşturan faktörler; yeterli boş zamana sahip olamama, tesis

yetersizliği, ilgi eksikliği, maddi imkanların yetersizliği, birey psikolojisi ve ilgi eksikliği şeklinde sıralanabilir.

Buradan hareketle bu araştırmanın temel amacı, üniversite öğrencilerinin boş zamanlarında rekreatif etkinliklere katılımlarının önündeki algılanan engelleri belirlemek; bu engellerin bazı bağımsız değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığını ortaya koymaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ARAŞTIRMAYLA İLGİLİ GENEL BİLGİLER

1.1. Zaman

Günlük hayatta karşılaşılan ve peş peşe gelişen bütün olaylar “zaman” denilen soyut bir kavramı düşünmeye zorlamaktadır. Çünkü çok değerli olan bu zaman kavramı içerisinde olaylar sıralanır, yaşanır ve değerlendirilir. Zaman kavramı dışında meydana gelen hiçbir olay ve olgu olamaz. Zaman hayattır ve zamanı boşa geçirmek hayatı boşa geçirmek anlamı taşımaktadır (Baltaş ve Baltaş, 1987: 241).

Günlük hayatımızda sıklıkla kullandığımız zamanın ne olduğu sorusuna cevap vermek aslında o kadar da kolay değildir. Literatüre bakıldığında bu sorunun cevabına ilişkin farklı görüş ve yaklaşımların olduğu görülmektedir. Örneğin; Türk Dil Kurumu zamanı; “olayların ardışıklığını görerek akılda yaratılmış ve olayların bundan sonra da içinde olup gideceğinin düşünüldüğü, başı ve sonu olmayan soyut bir kavram olarak açıklamaktadır” (Türk Dil Kurumu, 1982).

Addington, zamanın insanların sonsuzluk ölçüsü olduğunu ve şimdiye kadar zamanla ilgili doğal kabul edilen her şeyin, insan düşüncesinin ürünü ve göreceli olduğunu belirtir (Addington, 1993: 130-133). Carrel ise zamanın astronomik ve fizyolojik yönlerinden bahseder. Carrel’e göre astronomik zaman, değişmeyen ya da çok az değişen zamandır fizyolojik zaman ise değişkendir. Tohumların birleşmesinden ve yumurtanın açılmasından başlayıp, ölüme kadar devam eden insandaki değişimler süreci fizyolojik zamanı oluşturur (Carrel, 1997). Felsefi görüş açısından ise zaman; oluş, geçiş, değişme ve süreklilik biçimi, dönüşü olmayan doğrultuda birbiri ardından gitme anlamını taşımaktadır. Zaman, sürüp giden bir doğru olarak düşünülebilir; geriye doğru sonsuza değin uzanır (geçmiş), aynı zamanda ileriye doğru (geleceğe) akıp gider (Akarsu, 1975).

Zaman, insanoğlu için yaradılıştan bu yana büyük önem taşımaktadır, İnsanın gelişiminde ve mesleki başarısında zaman anlayışının payı büyüktür. Bu, fertler kadar toplumlar için de böyle gelişmiştir. İş hayatını, sosyal ilişkilerini, eğlence ve dinlenme alışkanlıklarını bu anlayış içerisinde düzenleyen toplumlar, diğer toplumlara nazaran daha fazla gelişmişlerdir. Yani gelişmiş ülkelerin, zaman kullanımı konusunda biçimlenmiş ülkeler olduğunu söylemek mümkündür. Bu, gelişmiş ve gelişmemiş ülkeler arasındaki en önemli farklardan birisini ortaya koymaktadır. Decrates de toplumların ileri veya geri zekâlı diye ayıramayacağını, ülkelerin gelişmişlik ve zenginlik farkları yalnızca zamanı kullanarak, planlı ve programlı bir şekilde çalışmalarından ve dinlenmelerinden kaynaklandığını ileri sürmektedir (Binarbaşı, 2006: 4).

Zamanı iyi kullanabilmek, insanın kendisine, çalışma hayatına, sosyal hayatına, dinlenme ve eğlenmesine, biyolojik ve fizyolojik gereksinimlerinin karşılanmasına ayırdığı zaman arasındaki dengeyi iyi kurabilmesine bağlıdır (Karaküçük, 2008: 6). Çeşitli etkinliklere göre dağılımını yaptığımız zaman kavramı bazı araştırmacılar tarafından şu şekilde gruplandırılmıştır.

Brightbill ve Meyer'in zaman gruplandırmaları şöyledir: Var olmakla ilgili zaman; yemek yeme, uyuma, vücut bakımı. Geçimle ilgili zaman; çalışma zamanı. Boş zaman; oyun, dinlenme (Brightbill ve Meyer'den aktaran: Karaküçük, 2008).

Grazia'nın zaman gruplaması ise şu şekildedir: Çalışma zamanı, çalışma ile ilgili etkinliklere ayrılan zaman, yaşamı sürdürmeye yönelik etkinliklere ayrılan zaman, boş zaman (Grazia'dan aktaran: Gökmen, 1985: 14-15).

Megyeri ise zamanı şöyle gruplamıştır: Temel ihtiyaçlar için ayrılan zaman; uyku, yemek yeme, temizlik, giyinme. Çalışma ve buna bağlı etkinlikler ve görevler için ayrılan zaman; iş, yolculuk, öğrenimle geçen zaman. Serbest etkinlikler için ayrılan zaman; spor, eğlence, dinlenme vb. Diğer etkinlikler için ayrılan zaman (Megyeri'den aktaran: Karaküçük, 2008: 14).

Zamanın yemek yemek, uyumak gibi fizyolojik ihtiyaçların karşılanmasıyla ilgili, çalışmakla ilgili ve oyun, eğlence, spor gibi etkinlikler ile ilgili kullanım bölümleri

bulunmaktadır. Bu üç zaman türü kullanım biçimlerine göre farklı olsa da belirli ortak özellikleri vardır. Her türün ayrı ayrı çeşitli durumlara göre azaltılıp çoğaltılabilen esnek yönleri bulunmaktadır. Ayrıca bu türler iyi ve kötü olduklarına göre tanımlanamamaktadır. Zira bir kişinin boş zamanlarındaki eğlence seçimi olan kötü tercihi, diğer kişinin yemekte veya uymada istenmeyen alışkanlıkları olabilmektedir.

1.1.1. Temel İhtiyaçlar İçin Ayrılan Zaman

Yaşamı sürdürmeye yönelik uyku, yemek yeme, vücut bakımı, temizlik, giyinme gibi zorunlu ihtiyaçlar için ayrılan zamandır. Her insanın yaşam zorunlulukları olan bu ihtiyaçlar için ayırdıkları zaman dilimi farklılık gösterebilmektedir.

1.1.2. Çalışma Zamanı

İnsanların geçimlerini sürdürebilmek için ayırdıkları zaman dilimini kapsamaktadır. Çalışma ve buna bağlı etkinlikler ve görevler için ayrılan zaman, öğrenimle geçen zaman “çalışma zamanı” içerisinde yer alan etkinliklerdir.

1.1.3. Boş Zaman

Boş zaman kavramında Türkiye’de bir terim kargaşası yaşanmaktadır. Bu konunun öneminin gittikçe artmasına rağmen, henüz net bir şekilde adlandırılmadığı görülmektedir. Bazı kaynaklarda “boş zaman”, “özgür zaman” bazı kaynaklarda da “boş zaman” kullanılmaktadır. Eksiklikler iki temel nedenden kaynaklanmaktadır. Birincisi, çeşitli dillerde birden fazla terimin eş anlamlı olarak kullanılması, ikincisi de boş zaman kavramının da gizli olan, nesnel olarak ölçülemeyen özelliklerdir, örneğin; İngilizcede "Leisure", "Leisure time", "free time", "spare time", "recreation" gibi kelime ve terimleri birbirine yakın ve eş anlamda kullanılırken, Almanca da "Freizeit", "Erholung" kullanılmaktadır. Diğer yandan, boş zamanın kullanımına yarayan uğraşların çeşitli kültürlerin alt kültürleri hatta bireylere göre değişir görülmesi bu uğraşlardan yola çıkacak ortak tanımlara varmayı zorlaştırmaktadır (Binarbaşı, 2006: 7).

Boş zaman, disiplinler arası bir konudur. Öyle ki; boş zaman kişisel bir davranış formudur, bu durumda psikoloji ile ilişkilidir. Boş zaman, toplumun desteklemesi, katılımı ve teşvik etmesi ile meydana gelir, buna göre sosyoloji boş zaman incelemelerinde ana katılımcı olmalıdır. Boş zaman aktiviteleri, canlı organizmada ölçülebilir değişiklikler meydana getirdiğinden beri, biyoloji bu konu üzerinde önem taşımaktadır. Felsefe, açıklığı, doğruluğu ve kesinliği arayan disiplindir ve değer yargılarının kavranmasını sağlamak adına denemeler yapmaktadır. Bu durumda felsefede boş zamanla ilgili bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Boş zaman konusunun disiplinler arası bir konu olması ve son yıllarda bu konuya verilen önemin artması sayesinde birçok araştırmacı tarafından ele alınmış, incelenmiş ve de tanımlanmıştır. Boş zaman kavramı hakkında yapılan tanımlardan bazıları şu şekildedir.

Samdahl (1988) 'e göre boş zaman; sürdürülmekte olan etkileşimle ilintili ve kendine özgü bir algı örüntüsü olarak görülebilir. Kazanılan değil, işlenebilen ve yaşanan bir şeydir. Bireyler boş zamanları yaşadıklarında ve içinde buldukları boş zamana katılım durumları ve boş zaman biçimlendirmelerine göre, yaşadıkları boş zamandan bir doyum almaktadırlar (Samdahl, 1988'dan aktaran: Karaküçük ve Gürbüz, 2007: 18-24).

Kemp ve Pearson (1997) boş zaman kavramını çalışma, uyku, yemek yeme ve diğer zorunlu işler için ayrılan zaman sonrasında artan zaman dilimi olarak tanımlar ve önemli olan noktanın bu zaman diliminde bireyin kaliteli bir takım etkinlikler yaparak bu süreyi verimli bir şekilde geçirmesi olduğunu belirtmiştir. Günümüzde pek çok insan bu zamanı daha çok yürümek, futbol oynamak veya TV izleme gibi aktiviteler yaparak geçirmektedir (Kemp ve Pearson 'dan aktaran: Karaküçük ve Gürbüz, 2007: 18-24).

Howe ve Carpenter (1985) 'e göre boş zaman kelimesi en basit anlamda bireyin özgürce, dilediği gibi harcayabileceği zaman dilimini ifade eder. Boş zaman engellerden/zorunluluktan kurtulmak, seçme hakkına sahip olmak, işten artan zaman veya yapılması zorunlu bazı sosyal davranışlardan artan zaman olarak da tanımlanabilir (Howe ve Carpenter 'dan aktaran: Karaküçük ve Gürbüz, 2007: 18-24).

Mannel ve Kleiber (1997) ise boş zaman kavramının objektif veya subjektif olgular olarak iki boyutta tanımlanabileceğini söylemiştir. Objektif bir olgu olarak boş zaman;

belirli bir zamanda ve belirli bir alanda yapılan aktivite veya aktivite grubunu içine alan ve aktivite süresi veya aktivitenin özelliklerinin araştırmalarla ölçüldüğü bir olgudur. Subjektif bir olgu olarak boş zaman ise, bireyin bu zaman biriminde katıldığı aktivite sonrasında zihinsel olarak tatmin olması veya rahatlamasını ifade eder (Mannel ve Kleiber'den aktaran: Karaküçük ve Gürbüz, 2007: 18-24).

Tezcan, boş zamanı kişinin hem kendisi hem de başkaları için bütün zorunluluklardan veya bağlantılardan kurtulduğu ve kendi isteği ile seçeceği bir faaliyetle uğraşacağı zaman olarak, yani kişinin kesin olarak bağımsız ve özgür olduğu, kişinin kendi yargı ve seçimlerine göre kullandığı isteğe bağlı bir zaman parçası olarak da tanımlamaktadır (Tezcan, 1982: 22). Boş zaman kavramının en yaygın tanımı; insanların yaşamsal ihtiyaçlarından arda kalan ve çalışma zamanlarından sonra kendi emirlerine kalan zaman süresidir (Weiskopf, 1976: 3).

1.1.3.1. Boş Zaman Kavramının Tarihsel Gelişimi

İnsanlığın yaşam süreci gelişmelerle devam etmiştir. Bu gelişmeler taş devri ve ortaçağlardan başlayarak her devirde yaşam biçimlerini değiştirerek devam etmiştir. Günümüzden 10 bin yıl öncesine kadar bütün insanların avcı-toplayıcı oldukları, yani tüm insanların gereksinimlerini doğadan karşıladıkları bilinmektedir (Erol, 2004: 25). Boş zaman ilkel toplumlarda yiyecek sorunu, güvenlik ve temel ihtiyaçların ortadan kalkması ile başlamıştır, yapılan av sonrası kutlama, fırtına sonrası sevinme veya dua etme olarak görülmüştür.

İlkel toplumlarda çalışma, kültür ve yaşam arasında bir ayırım bulunmamaktadır. Topluluğun her üyesi çalışmak zorundaydı, çalışma dışı zamanlardaki oyunlara ve ritüellere herkes katılırdı. Bu topluluklarda oyun ve çalışma arasında bir fark yoktur. Günümüzde boş zaman etkinliği olarak yapılan avlanmak, yüzmek, ata binmek, el sanatları günlük yaşamın birer parçasıydı (Torkildsen, 1992: 242). Sabanın bulunuşu, çapa kültürü, bahçe tarımından tarla tarımcılığına geçişi sağlamıştır. Tarım sayesinde insanın ekip biçmeye, yenilebilir otlar ve bitkilerle, yenilmeyenleri ayırmaya başlamış ve hayvanları evcilleştirilmesi ile yerleşik köy düzenine geçilmiştir. Tarıma elverişli topraklar keşfedilmiş, özellikle su kenarlarındaki yerleşim yerlerinde nüfus artmaya başlamış, bir

nevi kent yaşamına geçilmiştir. Bu kentler ile çevrelerindeki kabileler ve köylerle takas usulü bir ticaret başlamıştır. Toplumda yaşayan insanlarda belirli bir iş bölümü başlamıştır. Çalışmanın konusunun, aletlerin ve ürünlerin bu biçimde değişmesi, uygarlık tarihinde boş zaman kavramının doğmasına yol açmıştır. Yapılan savaşlar sonucu elde edilen kölelerin emeğine dayanan bir hayat tarzına geçişle birlikte mülkiyet sahibi kişilerde, emek dışında kalan bir zamana sahip olmuştur. Bu zaman ise felsefe, müzik, mimari alanlarında yeni gelişmelerin yaşanmasına sebep olacaktır. Bu dönemde boş zaman, mülkiyet sahibi olan, özgür kesimlere tanınan bir hak, bir yaşam biçimi durumuna gelmiştir (Aydoğan, 2000: 34). Eski Yunan ve Roma’da boş zaman ya da düşüncesi elit tabakanın değerlendirdiği bir kavramdı. Köleler için iş, ölene kadar sürüp giden bir olgu idi. Her toplumda her zaman iş yapmayan boş bir elit tabakanın olduğu ve bu seçkin kişilerin yaşamlarını çalışanlara bağlı olarak sürdürdükleri bilinmektedir (Sezgin, 1987: 13).

Dünyamız 20. yüzyılda insanın uygarlık ve kültür alanında ya da insan faaliyetlerinin tüm alanlarında hızlı değişimlere sahne olmuştur. İnsanlar gözlerini doğaya çevirmiştir. Doğaya egemen olmaya çalışmış, çalışma ve başarılarının çoğunu dış dünya ile ilgili olarak gerçekleştirmiş ve kendini unutmuş böylece yarattığı teknik ile arasında açılan bir uçurum meydana gelmiş ve kendi özüne yabancılaşmıştır. İkinci dünya savaşından sonraki dönemde ise bilimin özünde büyük değişimler olmuş fiziksel bilimlerle beraber yaşam bilimlerine de yönelmiştir. Sonuç olarak da bilim git gide bireyin incelenmesine yönelmiştir. 20. yüzyıl sonlarında insanların dinlenme ve eğlenme isteklerinde büyük artış olmuştur. Kapitalistlerin dini gibi kabul edilen “iş ve çalışma” yerini yavaş yavaş dinlenme ve eğlenceye bırakmıştır. Tüm çalışan kesimlerde haftalık çalışma süreleri kısaltılmıştır. Fabrikalarda işçilerin dinlenebileceği parklar ve egzersiz yapabileceği alanlar kulüpler, kütüphaneler ve şenlikler düzenlenmeye başlamıştır. Yazarların, sendikaların girişimiyle çalışan kesime her alanda (güvenlik, sağlık, havalandırma, ücret, mesai vb. gibi) bir iyileştirme süreci başlamıştır (Sezgin, 1987:15).

Stafford Cripps 1946’da şöyle demiştir: “endüstriyel gelişmenin yeni dönemine girmektedir ve bu dönemde dikkatlerini her gün artan ölçüde duygulu bir varlık olan insan makinası üstünde yoğunlaştırmak zorunludur”. Robert Jungle ise “gelişmenin dışarıdan içeriye dönmesi insanın kendi benliğine ve topluma yönelmesine şimdiden başladık” demiştir (Tel, 2007: 20). İnsana eğilme ve ona büyük özen gösterme, yaşamın çekici hale

gelmesi insanın ruhsal yönden dengeli, sağlıklı yetişmesiyle olanaklı olduğu bilinci yaygınlaşmıştır. Amaç yaşamdan en yüksek düzeyde yararlanma, tat alabilme, tüm çabalar bu yönde olmalı düşüncesiyle tüm bilimler insana hizmet etme yolunda birleşmiştir. Bu veriler ışığında boş zaman düşüncesi de büyük değişime uğramış ve başka bir anlam kazanmıştır. 2. Dünya savaşına kadarki sanayi döneminde diğer insan faaliyetlerinin arkasında, ya da kıyısında yer alan boş zaman faaliyetleri diğer faaliyetlerin hemen yanında ve belki de en önemlisi olma durumuna gelmiştir (Sezgin, 1987: 16).

Son 30 yılda boş zamanları değerlendirme anlayışında ve amaçlarında hızlı bir değişme ve gelişme meydana gelmiştir. Çağdaş toplum düzeyine erişmek yalnızca bilgi ve kültür birikimine bağlıdır. Sanayileşerek çağdaş topluma erişmenin sadece matematik hesaplar, tasarruflar, yatırımlar mekanizması olmayıp; sosyal atmosfer, toplumun öğrenim, kültür, teknolojik düzeyi ile ayrılmaz bir bütündür. Gelişmiş ülkeler bu gerçekten yola çıkarak gelişmelerini sürdürmek, bu yarışta geri kalmamak için kişisel ve sosyal davranışları geliştirme çabalarına girmişlerdir. Boş zaman dünya üzerinde birçok toplum tarafından değerlendirilir duruma gelmiştir. Günümüz anlayışına göre insanlar çalışmak kadar, boş zaman etkinliklerine de zaman ayırmaktadırlar. Boş zamanları değerlendirme, önceleri iş sonrası bir eğlence olarak görülürken günümüzde bireyin kültürel zenginliğinin bir parçası olarak görülmektedir. İş ve boş zaman kavramları zamanla değişmiş ve modern bir anlayışa kavuşmuştur. Günümüz modern toplumlarında rekreasyonun çeşitliliği ve popülaritesi gittikçe artmaktadır. Çok sayıda insan spor, açık alan rekreasyonu, kültürel aktiviteler, seyahat, sanat ve sayısız boş zaman aktivitesi ile ilgilenmektedirler (Tel, 2007: 20-22).

1.1.3.2. Boş Zaman Hakkı

Günümüzde evrensel bir insan hakkı sayılan boş zaman daha 20. yüzyılın başında insanlar için bir tembellik ve savurganlık olarak görülmekteydi (Abadan, 1961). Toplumlardaki değişmelere paralel olarak boş zamanlarda ve boş zamanların kullanılmasında çeşitli değişimler yaşanmıştır (Sağcan, 1986). Bu süreç, uzun bir dönem içerisinde pazar günlerinin, daha sonraları ise, cumartesilerin serbest bırakılması, boş zaman etkinlik çeşitlerinde kısıtlamaların kaldırılması, ekonomik ve sosyal refahın yükselmesiyle, boş zaman kullanma hakkının yaygınlaştırılması sonucunu getirmiştir.

Artık çağımızda, başta sanayileşmiş ülkeler olmak üzere diğer gelişmekte olan ve geleneksel toplumlarda boş zaman bilincinin geliştiği görülmektedir (Karaküçük, 2008: 43-47).

Öncelikle çalışanların boş zaman hakkını teslim eden ilk çalışmalar ücretli izin hakkının yer aldığı bazı yazılı hukuk kuralları ve mevzuatlardır. Bunlar ilk defa Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra bazı Avrupa ülkelerinin yasalarında yer almıştır. Boş zaman hakkının elde edilmesi ve genişletilerek devam ettirilmesi sendikaların, mahalli idarelerin ve hükümetlerin de savundukları politikalar içerisinde yer almaktadır (Karaküçük,2008: 43-47). İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin 24'üncü maddesi "Herkesin dinlenmeye, boş zamana, öncelikle iş saatlerinin makul ölçüde sınıflandırılmasına ve belli dönemlerde ücretli tatillere hakkı vardır" demektedir. T.C. Anayasa'sının (1982) 17'nci maddesi "Herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir." diyerek temel yaşama hakkının dokunulmazlığını sağlamaktadır. 50'nci madde ise, çalışma şartları ve dinlenme hakkını garanti altına almaktadır. Bu maddeye göre "Dinlenmek çalışanların hakkıdır." 58'inci madde ile "devlet gençlerin alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar vb. kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır" diyerek insanların bu tür olumsuzluklara düşmemeleri için, eğitim veya boş zamanlarını değerlendirecek tedbirleri alarak çözümler bulması gerekliliğini belirtmektedir.

Hükümetler, çalışanların boş zaman oluşturma ve bunun en iyi şekilde değerlendirilmesi arzusuyla bu konuya programlarında ve kalkınma planlarında yer vermektedirler. 1475 sayılı İş Kanunu'nun 1'inci maddesi de bu konuda " iş yerine bağlı bulunan dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden ve mesleki eğitim yerleri gibi yerler iş yerinden sayılır" demekte ve yine aynı kanunun değişik maddelerine göre ise, hafta sonları yıllık ve iş araları dinlenme için çalışılmış gibi ücreti de ödenen zamanlar yaratılmaktadır.

Boş zaman kullanım hakkının, teknolojik gelişmişlik, sosyal, ekonomik, kültür ve eğitim düzeyleri ile orantılı olarak yükseldiği görülmektedir. Sanayisini kurmuş, gelişmesini tamamlamış ve bunu iletme çabası içerisinde olan toplumların boş zaman

kullanma hakları ile henüz bu safhalara gelmemiş toplumların boş zaman kullanma hakları ve biçimleri arasında elbette çeşitli farklılıklar bulunmaktadır (Karaküçük, 2008: 43-47).

1.1.3.3. Boş Zamanı Değerlendirmenin Genel Özellikleri

Bireysel ilgi, tutum ve alışkanlıkların şekillenmesinde etkili olduğu düşünülen birçok faktör bulunmaktadır. Çok çeşitlilik arz eden, kişilerin ilgi, dürtü, amaç ve katılım şekillerine ve daha birçok faktörlere göre boş zamanları değerlendirme özellikleri konusunda ortak bir noktaya ulaşma zorlukları vardır. Herkes için ortak olan noktaları belirlemek güç olsa da, asgari müştereklerin belirlenebileceği düşünülmektedir. Konu ile ilgilenen birçok araştırmacı tarafından kabul edilen bazı temel ortak özellikler mevcuttur.

Buna göre, boş zamanları değerlendirmenin temel özellikleri şöyle sıralanabilir:

1. Birey bu etkinliklere kendi istediği için katılır. Katılacağı faaliyeti kendisi seçer ve katılır; katılımı gönüllülük esastır.
2. Bu etkinliklere katılan kişi mutlu olur. Faaliyetlere katılmaktaki esas amaç, tatmini yakalamak ve zevk almaktır. Faaliyetin kendisi, kişi için bir ödüllendirme, mutluluk kaynağıdır.
3. Boş zamanları değerlendirme faaliyeti esnekliklidir. Sayısız etkinlikler bulunabilir. Bireysel, grupsal, örgütlü, örgütsüz vb. olabilir. İnsanların boş zamanlarında hoşlanarak yaptıkları etkinlikler geniş ve çeşitlilik göstermektedir.
4. Boş zamanları değerlendirme genellikle bir çeşit etkinliği gerektirir. Etkinlik fiziksel, zihinsel, toplumsal ya da duygusal olabilir.
5. Boş zamanları değerlendirme ikincil ürünlere sahiptir. Herhangi bir etkinliğe katılma entelektüel, fiziksel, toplumsal, sağlık, toplumsal uyum-ilişkiler ve iyi vatandaşlık gibi kişilik özellikleri kazandırır.
6. Boş zamanları değerlendirme faaliyetleri, her türlü açık veya kapalı alanlar ile her mevsim ve iklim şartlarında uygulanabilir.
7. Boş zamanları değerlendirme faaliyetleri, toplumun geleneklerine, törelerine ahlaki ve manevi değerlere uygun olmalı ve sosyal değerlere ters düşmemelidir.

1.1.3.4. Boş Zaman Sınıflandırılması

1.1.3.4.1. Sürelerine Göre Boş Zaman

Bireylerin boş zaman süreleri incelendiğinde;

1. Uzun süreli boş zamanlar; çocukluk dönemi, toplumsallaşma süreci içinde pasif konumda olunan yaşam dilimi; yıllık izinler, emeklilik dönemi,
2. Kısa süreli boş zamanlar; günlük çalışma saatlerinin dışında; hafta sonları ve Kısa süreli tatiller olarak gruplandırılabilir (Aslan, 2005: 10).

1.1.3.4.2. Değerlendirme Amacına Göre Boş Zaman

1. Sportif boş zaman; insanların amatör olarak, özgürce ve severek spor yapmak için ayırdıkları boş zaman dilimidir.
2. Yaratıcı boş zaman; insanların yaratıcı yetenekler (resim, heykel yapımı, el sanatları vb.) için ayırdıkları boş zaman dilimidir.
3. Sosyal boş zaman; insanların sosyal etkinliklere katılmak (eş, dost ziyaretleri, aile veya arkadaş toplantıları gibi) için ayırdıkları boş zaman dilimidir.
4. Turistik boş zaman; insanların turizm olayına katılmak için ayırdıkları boş zaman dilimidir. Turizm olayına katılma süresi içinde, zorunlu etkinlikler dışında kalan zaman dilimiyle ilgilidir (Hazar, 2003: 7)

1.1.3.5. Boş Zamanın Temel Fonksiyonları

Boş zaman kavramının gelişim sürecine bakıldığında, sanayi devrimi ile çalışma, tasarruf, sermaye birikimi gibi kavramların yeni toplumsal değerler olarak ortaya çıktığı ve boş zamanların savurganlık ve tembellik olarak değerlendirildiği görülmektedir. Çalışmaya büyük önem verilen sanayi devrimi döneminde boş zaman, yorulan bireylerin fiziksel gücünü tamir eden ve dengesini yeniden bulmasına yardımcı olan dinlenme fonksiyonunu yerine getirmektedir. Ancak burada dinlenmenin fiziksel yorgunluğu giderebilmesine karşın, sinir sistemini ve bireyin ruhsal yapısını mutlaka yeniden canlandıracağı gerçeği gözden uzak tutulmaktadır. Bu zamanın dinlenme fonksiyonu kadar önemli diğer iki

fonksiyonu da vardır. Bunlar eğlenme ve gelişim fonksiyonlarıdır. Bu iki fonksiyonun bilincine ise sonraki dönemlerde varılmıştır (Sağcan, 1986: 5).

1.1.3.5.1. Dinlenme Fonksiyonu

Dinlenme fonksiyonu, boş zamanı en fazla karakterize eden ve farklı algılamalarla, çalışma hayatı boyunca değerlendirilen temel bir fonksiyondur. Dinlenme, iş sonrası stres ve yorgunluk atma ile bedensel aşınmaları ve sinir gerilimlerini ortadan kaldıran bir fonksiyon üstlenmiştir. Çalışma saatlerinin 12–15 saat olduğu sanayi devriminin ilk dönemlerinde, işçiler boş zamanlarında dinlenme fonksiyonunu sadece fiziksel gücü yeniden elde etmek anlamında kullanmışlardır. Çalışan için boş zaman, sadece bir sonraki çalışma gününe fiziksel olarak hazırlanmayı ifade etmektedir (Karaküçük, 2008: 47).

Dru Scott; “çalışma zamanı berrak düşünmeyi ve etkili çalışmayı ifade eder. Dinlenme zamanı, akülerimizin yeniden dolmasını ve gücümüzün yenilenmesini sağlar. Çalışmak mecburiyetinde olduğumuz günlerde muntazam, yüksek verimli sabahlar istiyorsanız, kendinize devamlı bir miktar dinlenme zamanı ayırınız. Tam olarak verimli zaman, toplam dinlenme zamanına bağlıdır” şeklinde boş zamanlarda dinlenme fonksiyonunun önemini vurgulamaktadır (Scott’dan aktaran: Karaküçük, 2008: 47).

1.1.3.5.2. Eğlenme Fonksiyonu

Günümüzde insanlar, ne kadar boş zaman etkinliğine katılırsa o kadar başarılı sayılmakta ve statüsü artmaktadır. Eğlenceye verilen önem günlük yaşamda da görülmektedir. Bireyler artık birçok spor ve eğlence aktivitelerinde yoğun olarak yer almaktadır. Spora ve eğlenceye olan bu ilgi 20. yüzyılın başlarında giderek artmakta olan bir akımın etkisiyle; sağlıklarına, duygusal, fiziksel ve psikolojik ruh hallerine verdikleri önemde artmıştır ve artmaya da devam etmektedir. Can sıkıntısını yok eden veya sıkıntı sonrası eğlenme ve rahatlamayı ifade eden, yarışmanın oyun zevkine karşı ağır basmadığı tüm spor uğraşları ile diğer etkinlikleri ister aktif ister pasif olsun (günlük ihtiyaçların gerektirmediği) bazı aktivite tiplerine katılma fırsatı sağlar (Karaküçük, 2008: 48).

1.1.3.5.3. Gelişim Fonksiyonu

Gelişme fonksiyonu, boş zamanda bilgi almak ya da vermek, bir kültürü geliştirmek ihtiyacının ağır bastığı uğraştır. Aniden ortaya çıkan ya da örgütlenmiş gönüllü sosyal faaliyetlere katılma ihtiyacının ağır bastığı etkinliklerdir. Boş zamanın iyi veya kötü kullanımlarında ortaya bazı değerler çıkmaktadır. Buna göre boş zaman yerinde ve değerinde kullanıldığı zaman insana dinlenmek, eğlenmek, kendini yetiştirmek, geliştirmek, dernekleşmek, toplumsallaşmak, görüş ve düşünce alanını, bilgisini genişletmek, kendi sorumluluğunu, özgürlüğünü yaşamak, vaktini kullanmada, çalışmada kendine göre seçim yapmaktır ve böylece insanın kendi kendini bulmasına yardımcı olmaktadır. Kötü kullanıldığında ise; gençlerde ve yetişkinlerde zararlı alışkanlıklar, durgunluk, gevşeklik, tembellik, dikkatsizlik, başıbozukluk, serserilik, can sıkıntısı, bıkkınlık, sinirlilik vb. gibi davranışlar kazanılmasına imkân vermektedir (Karaküçük ve Ekenci, 1995: 62-66).

1.1.3.6. Boş Zamanı Değerlendirmenin Faydaları

Boş zamanları değerlendirmenin faydalarını temel olarak üç ana başlıkta toplayabiliriz. Bunlar; fiziksel, psikolojik ve sosyal faydalar olarak sıralanmaktadır.

1.1.3.6.1. Toplumsal Faydaları

İnsanlar doğası itibariyle sosyal özellikleri ile beraber yaratılmışlardır. İnsanlar birbiriyle olan ilişkilerine sadece temel fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamazlar. Aynı zamanda katılım, kabullenme, yakınlık gibi sosyal ihtiyaçlarını da giderirler (Tel, 2007: 37). Boş zaman aktiviteleri de sosyalleşme için bir hizmet sürecidir. Sosyalleşme sürecinde aile ve arkadaş grupları çok önemli araçlardır. Grup faaliyetlerinde katılımcılar sosyal ihtiyaçlarını karşılar veya ortamları hazırlar. Bu kişide bir tatmin yaratır ve kendini tanımasına yardımcı olur. Kişi boş zaman faaliyetlerine katılarak kendisi için ikinci bir kimlik oluşturma sürecine de girebilir. Birçok insan için boş zaman etkinliklerine katılmak, onların sosyal statüsünü yükseltir (Kılbaş, 1994: 41).

Modern yaşam insanı her gün biraz daha gündelik hayatta rutin ve monoton bir yaşama sürüklemektedir. İş yerindeki kurallar ve çalışma ortamındaki sıradanlık bireyi sosyal çevresinden uzaklaştırıp yabancılaşmayı daha yoğun olarak yaşamasına sebep olacaktır. Modern yaşamdaki birçok etmenler, insanları birbirinden ayırmaktadır. Ekonomik statü, toplumsal mevkii, ırk, milliyet, eğitim ve kültürel farklılık gibi farklılaşmalar insanları birbirinden ayırmaktadır. Bireyler arasında kuşku, hoşlanmama, itimatsızlık olmaktadır. Komşuluk, birlik ve arkadaşlık bağları da giderek zayıflamaktadır. Gruplar halinde uygulanan boş zaman etkinlikleri katılanlar arasında bir dayanışma sağlamaktadır. Modern insan yeterli zamanı ve parayı bulduğu takdirde, sürekli yeni ve özgün aktivitelere yönelecektir. Bu faaliyetlerle bireyler birbirini tanımakta, ilişki kurmakta ve yakınlaşmaktadırlar. Bu sayede boş zaman faaliyetleriyle toplumda yaşamın niteliği gelişmekte, yaşam daha yaratıcı, mutlu ve zengin bir duruma gelmektedir (Tezcan, 1977'den aktaran: Tel, 2007: 35-37).

1.1.3.6.2. Fiziksel Faydaları

Teknolojik gelişmelere paralel olarak artan makineleşme ile beraber bunların kullanımının da bir yaygınlık da meydana gelmiştir. Makineleşmenin artması ile beraber insanlarda bir hareket azlığı görülmektedir. Bu hareketsizlik beraberinde birçok hastalığı da getirmektedir. Bunlardan kurtulmanın en etkili yolu fiziksel aktivitelere yönelmektir. Boş zaman etkinliklerinden biri olan spor, dans, açık ve kapalı alan eğlenceleri, insanların fiziksel sağlıkları için önemli ve ihmal edilemeyecek bir unsurdur. Yapılan araştırmalar göstermektedir ki düzenli fiziksel aktivite, şişmanlığı, kalp ve dolaşım sistemi hastalıklarını, yüksek tansiyon, kolesterol, çeşitli kas ve eklem rahatsızlıklarını vb. gibi hastalıkları önlemede etkilidir. Egzersizle sağlığı korumak bilimsel bir gerçekliktir (Tel, 2007: 35-37).

1.1.3.6.3. Psikolojik Faydaları

Psikolojik yarar hali, insanın ruh sağlığını ifade etmektedir. Ruh sağlığı kişinin kendisiyle ve çevresiyle sürekli bir denge ve uyum içinde olmasıdır (Yörükoğlu, 1980'den aktaran: Tel, 2007: 35-37).

Günümüzde insanın aile, okul, iş hayatındaki yoğunluğu ve sorunları sinir sistemini bozarak yorulmasına ve dayanma gücünün azalmasına neden olabilir. Modern yaşamın ortaya çıkardığı değişik stres yapıcılar ve bunların karşısında insanın ortaya koyduğu tepkiler, önemli bir rahatsızlığı ortaya koymaktadır. Bu gibi baskılardan uzaklaşmak için insanlar değişik bir ortam içerisine girip moral kazanmak isterler. Bu ortam onlar için dinlenmek, eğlenmek, değişiklik yaratacak ve kendisini yenileyecek boş zaman faaliyetleridir (Karaküçük, 1999: 94).

Gedik'e göre, boş zamanları değerlendirmenin psikolojik açıdan yararları şöyle sıralanabilir; birey boş zamanlarını olumlu şekilde değerlendirmekle fiziksel, zihinsel ve toplumsal faktörlerin bütünleşmesinden doğan bir kişilik kazanır. Bireylerin dürüst, adil, hoşgörülü, kibar ve anlayışlı olmalarına katkıda bulunur. Saldırganlık eğilimlerinin azalması ve cinsel gerginliklerin giderilmesi boş zamanların değerlendirilmesi aracılığıyla sağlanabilir. Boş zaman faaliyetleriyle kişi bir gruba, takıma veya organizasyona katılarak yalnızlığını giderebilir. Birey bu etkinliklere katılarak, dışa dönük kişilik geliştirme imkânına sahip olur (Gedik 1985'den aktaran: Tel, 2007: 35-37).

Boş zaman faaliyetlerine katılım davranış değişiklikleri, kişisel gelişim, sağlıklı duygu süreci gibi sonuçlara ulaşmada kişiyi destekler. Yer değiştirme ile kişiler, üzerlerinde olan baskıyı atarlar. Boş zaman aktivitelerinin çeşitli olması, değişik ve pozitif psikolojik sonuçları doğurur. Birçok psikiyatrist rekreasyonu dengenin ve mutluluğun yakalanmasında etkili bir unsur olarak görmüşlerdir. Boş zamanları değerlendirme sadece hastalıkların önlenmesi için değil aynı zamanda psikolojik sağlığın oluşmasında da bir araçtır (Leiber ve Fesenmainer, 1983'den aktaran: Tel, 2007: 35-37).

1.1.3.7. Dünyada ve Türkiye'de Boş Zaman Değerlendirme Biçimleri

ABD'de; boş zamanları değerlendirme ile ilgili çeşitli kuruluşlar vardır. Bunlar; Devletler, resmi kuruluşlar, federal hükümet, federe devlet, bölge yönetimi, kent yönetimi, belediyeler ve okullardır. Bu kuruluşlar; açık hava boş zaman değerlendirme kaynaklarının doğrudan doğruya yönetimi, doğal kaynakların korunması ve ıslahı, boş zaman değerlendirme programlarına insanları teşvik etmek ve maddi destek sağlamak, boş zamanların değerlendirilmesine yönelik eğitim vermek ve eğitim verenleri desteklemek,

kırsal kesimde ve tüm ülkede turizmi geliştirmek konusunda çalışırlar. Belediyeler bu konuda en alt birimler olup, daha çok bu faaliyetler için mekan hazırlarlar. Gönüllü kuruluşlar; kar amacı gütmeyen dini ya da yöresel kuruluşlardır. Gönüllü liderler görev alırlar. Özel kuruluşlar, dernekler, kulüpler üyeleri için boş zaman hizmetleri sağlarlar. Mesleki kuruluşlar, ticari kuruluşlar; daha çok eğlenceye yönelik boş zaman değerlendirmeye ağırlık verirler. Gençlik örgütleri; erkek-kız izci, genç erkek ve kız Hristiyan örgütler (YMCA), (YWCA) gibi. Yurttaşlık örgütleri; vatansever bir yurttaşlık bilincinin geliştirilmesini amaçlayan kuruluşlardır (Zorba, 2004: 25).

İngiltere’de; kamu eğlenceleri ve parklar 18. yüzyılda çok iyi örgütlenmişlerdir. 1870’li yıllarda kiliseler kriket ve futbol kulüplerini desteklemişlerdir. Futbolu insanları günahlardan ve alkolizm vs. gibi kötü alışkanlıklardan kurtaran bir araç olarak görmüşlerdir. 1918’de Eğitim Yasası ile yöresel eğitim kuruluşları, kamplar, fiziksel öğretim merkezleri, oyun alanlarının sağlanması kabul edilmiştir. 1925 yılında “Ulusal Oyun Alanları Örgütü” spor ve açık hava boş zaman etkinliklerini bütün ülkeye yaymak için kurulmuştur. 1964’de ulusal boş zaman değerlendirme merkezi olan kristal sarayı Londra’da açılmıştır. 1965’de hükümet Spor Heyeti’ni kurmuştur. Bu kuruluş, spor ve antrenörlüğün geliştirilmesi, imkanların planlanması, araştırma ve istatistik, uluslararası sportif konularda çalışmaktadır. Yerel yönetim ve rekreasyon merkezlerinde, spor ve rekreasyon, kapalı ve açık alanda yapılmak üzere sınıflandırılmıştır (Zorba, 2004: 26).

Rusya’da; Rusya boş zamanları değerlendirmeyi ekonomik planlarına ve toplumsal yönetimlerine alan bir ülkedir. 1920 yılından itibaren her yaş düzeyindeki bireyler için boş zaman imkanları sağlanmış ve 7 yaşından 25 yaşına kadar olan çocuklar ve gençlerin tüm etkinlikleri devletin kontrolü altına alınmıştır. 1930 yılında sosyal planlamaya parklar, oyun alanları, spor alanları, konut oyun alanları, kamplar ve kapalı merkezler dahil edilmiştir. Devlet eliyle, tiyatro, opera, bale, konser gibi kültürel etkinliklere yer verilir. Asıl ağırlık verilen konu ise spordur. Fiziksel öğretim, bütün öğrenciler için zorunludur ve diğer derslerle aynı seviyede tutulur. Federal devletlerarası çok çeşitli branşlarda yıl boyu süren spor olayları, şenlikler ve yarışlar düzenlenir (Zorba, 2004: 27).

Japonya’da; boş zamanlar ve değerlendirilmesi, geleneksel olarak ev, din, özel kulüpler ve ulusal şenlikler yoluyla sağlanır. 2. Dünya savaşı sırasında örgütlü boş zaman

değerlendirme hareketine önem verilmiştir. 1932 olimpik oyunlardan sonra Ulusal Boş Zaman Değerlendirme Kurumu açılmış ve bu kurum, boş zaman değerlendirme imkanlarını geliştirmeye, park programını hazırlamaya, lider yetiştirmeye ve yayınlar yapılmasına çalışmıştır. 1961-64 Tokyo Olimpiyatları için özel yasa ve hazırlıklar yapılmış, yüzme, tenis, rugby ve beysbol çok popüler olmuştur. Ayrıca Japonlar bahçelerinden zevk alırlar. Ağaçlar, çiçekler, bitkiler onların çok sevdiği uğraşı alanlarıdır. Güzellik sevgisi ve el sanatları, resim, heykel, tiyatro, porselen, oymacılık, metal işleri kültürel ilgiler arasındadır. Ayrıca Japonların Folk sanatı, dans, tiyatro, törenler, Sumo, Kendo ve Judo gibi geleneksel spor ve kültürel etkinlikleri vardır (Zorba, 2004: 29).

Almanya'da; özellikle gençler sporun her türünde oldukça etkindirler. Açık hava etkinlik ve sporları Almanların en büyük zevkleridir. Geleneksel olarak ormanların korunması, kamplar, hosteller, küçük oteller çok yaygındır. Birçok spor ve oyunlar "takım" olarak yapılır ve tüm kış sporları, futbol, yüzme, eskrim çok yaygın spor türleridir. Almanlar aynı zamanda müzik ve dans seven bir millet olup, festival ve bayramlarda dans ve müzik ön plandadır. Gönüllü spor kulüpleri çok yaygın olup, her farklı spor, federal spor örgütüne bağlıdır. Bunun dışında sayısız federal devlet, bölgesel spor kuruluşları ve birlikleri vardır. Bunların çalışmaları, Alman Spor Danışma Konseyince (Deutscher Spor beirat) geliştirilir. Çeşitli gençlik örgütlerinin merkezi bir birliği olan Federal Gençlik Örgütü (Federal Young Ring), birçok kültürel, toplumsal ve sportif nitelikte olmayan diğer boş zaman değerlendirme etkinliklerini geliştirmeye çalışır (Zorba, 2004: 30).

Fransa'da; gönüllü kuruluşlar devletten daha öne çıkmış durumdadır. Endüstriyel firmalar ve birlikler, oyun alanları, araçlar, toplantı salonları, boş zaman değerlendirme odaları, spor takımları ve kulüpleri, sanat, müzik, tiyatro ve sinema gibi alanlarda kültürel programlar düzenlerler. Kiliseler (Katolik ve Protestan) birçok gençlik ve spor programları hazırlamakta ve düzenlemektedir. Bunların yanında gençlik ve yetişkinler kulüpleri de bu faaliyetleri organize etmektedirler. 1958'de Eğitim Bakanlığına bağlı Gençlik ve Spor Yüksek Sekreteryası kurulmuştur. Fiziksel eğitim, çeşitli sporlar, açık hava etkinlikleri ve popüler eğitim bu kuruluş tarafından yönetilmektedir (Zorba, 2004: 30).

İskandinav ülkeleri (İsveç, Norveç, Finlandiya); cimnastik, açık hava sporları ve yüzme çok popüler sporlardır. Finlerde "sauna" ayrı bir kültür ve boş zaman etkinliğidir.

İskandinav ülkelerinde folklor, müzik, edebiyat, sanat ve el sanatları büyük ilgi görür (Zorba, 2004: 32).

Türkiye’de; gelişmekte olan ülkelerde çalışma saatlerinin kısalmasına paralel olarak Türkiye’de de çalışma saatleri yeniden düzenlenmiştir. Artan boş zamanı değerlendirmede planlar ve programlar maalesef yapılmamıştır. Bu zamanlar rastlantılarla, gereksiz oyalanmalarla ve eğlencelerle israf edilmiştir. Örneğin; Türk insanı her gece televizyonun karşısında saatlerce adeta kilitlenmiştir. Edilgenlik, yararsız ve pasif eylemlerle boş zamanı tüketmek gelişmekte olan ülkemizde geri kalmışlık sorunlarına yenilerinin eklenmesine yol açmıştır (Tel, 2007: 31).

Türkiye’de insanlarımızın fazla boş zamana sahip olduğu söylenebilir. Çalışanlar için, Türkiye’nin bir tatil cenneti olduğu bilinmektedir. Çalışanların tüm yılda günlerinin yaklaşık olarak 3/1’ini tatillerle geçirdikleri, öğrencilerin yarım günlük eğitimleri, ev kadınlarının günlerinin hemen hemen tamamına yakınının boş olması, tarım kesiminde çalışan çiftçilerin yılın yarısının tamamen boş kalması, işsiz insanların işsizlikten doğan boş zamanları, erken yaşta emekli olan bireylerin, sosyal kurumlarda ve cezaevlerindeki insanların boş zamanları Türkiye’de yaşanan boş zaman bolluğuna örnek gösterilebilir (Karaküçük, 2008: 312).

Türkiye’de boş zaman etkinliklerinin çeşitli toplum katmanlarına yayılmış şekliyle ve genellikle fazla olarak görünmesi, sorunun bir yönünü oluşturmaktadır. Sorunun ikinci yönü ise, boş zamana fazlaca sahip olan Türk insanının, bu boş zamanlarını nasıl değerlendirdikleri oluşturmaktadır. Burada, boş zamanların aktif ve etkin değerlendirmek suretiyle, aktif nüfusun topluma yararlılık derecesini yükseltmek, bir yandan da hem nüfusu pasiflikten kurtarıp aktif hale getirmek, hem de aktif nüfusun iş saatleri dışında karşılaşacağı can sıkıntısı ile savaşıma ve böylece kişisel ve toplumsal mutluluk duygusunu elde etmek gibi değerler önem kazanmaktadır (Tör, 1966: 62).

Günümüz Türkiye’sinde boş zamanların değerlendirilmesi, genellikle evlerde dinlenerek pasif bir görüntü sergilemektedir (Özkul, 1997: 138). Televizyon izlemek, radyo dinlemek, sinema, tiyatro, maça gitmek, arkadaşlarla amaçsız dolaşmak, kahvehanelere gitmek gibi etkinlikler görünmektedir. Doğan’a göre, boş zamanların

değerlendirilmesinde ki görünüm tıka basa dolu kahvehaneler erkeklerin, mahalle dedikoduları kadınların, boş zaman faaliyeti olarak görülmektedir (Doğan, 2000: 447).

Öğretim elemanları üzerine yapılan bir araştırmada en çok izlenen kültür/sanat etkinliği olan sinemanın %65 olduğu ve sinemaya yılda 5-10 kez gidenlerin oranının da %39 olduğu görülmüştür. Aynı araştırmada öğretim üyelerinin televizyon izledikleri ve %49 ununda haberleri izledikleri belirtilmiştir. Kitap okuma oranının ise %56 sının ayda 1 ve 2 kez kitap okudukları belirtilmiştir (Özdemir ve diğerleri, 2003: 112-115).

Girişimciler üzerinde yapılan bir araştırmada boş zamanlarını evde dinlenerek geçirenlerin oranı %38, kitap- dergi-gazete okuma %35, televizyon izleme %20 ve akraba-komşu ziyaretlerine gitme %1 oranlarında yapılmaktadır (İlhan, 2002: 224-228).

Kara Harp Okulu öğretim elemanlarının ise boş zamanlarında tercih ettikleri faaliyetler kitap/gazete okuma %81, televizyon izleme %74, spor yapma/izleme %57, arkadaş ziyareti %63 ve sinema/tiyatroya gitme %51 olarak görülmektedir (Özışık, 1998:34).

Selçuk Üniversitesi akademik personelinde boş zaman etkinliğine katılma oranları okuma %91, sinema- tiyatro %84, televizyon izleme %49, müzik %64 olarak görülmektedir (Tunçkol, 2001: 43).

Futbol seyircileri üzerine yapılan bir araştırmada kahveye gitme %90, müzik dinleme %89, televizyon izleme %81, aile ve çocuklarla ilgilenme %60, spor yapma %52, kitap okuma %55, akraba ve komşu ziyaretleri, bahçe ve tamir işleri, internet kullanma da %41 oranında yapılmaktadır (Öcalan, 2003'den aktaran Tel, 2007: 30).

Üniversite öğrencilerine yapılan bir araştırmada en çok tercih ettikleri faaliyetler içinde en yüksek oranda kitap okuma gelmektedir. Sinemaya gidenlerin oranı %55 ve televizyon izleme %59 oranlarında bulunmuştur (Süzer, 1997: 105).

Devlet Planlama Teşkilatının, “Ekonomik ve Sosyal Sektörlerdeki Gelişmeler” başlıklı 1993 yılı raporuna göre; Türkiye’de boş zamanları değerlendirme faaliyetlerinin

dağılımına bakıldığında, evde kitap, dergi, gazete okumak, müzik dinlemek, televizyon seyretmek, komşu ve arkadaşlarla sohbet etmek ve gezmek, dinlenmek ve eliş, ev ve tamir işleri yapmak gibi ev içi faaliyetlere katılma oranı kırsal alanda % 67,3, kentsel alanlarda ise % 75,6 oranlarında gerçekleşmektedir. Boş zamanları spor yaparak değerlendirenlerin oranın ise çok düşük oranlarda olduğu görülmüştür (DPT, 1993: 142).

Boş zamanları değerlendirmek, bireylerin bilgi ve becerisini arttırmak amacıyla kurulmuş çeşitli sektörler vardır. Bunlar; devlet kuruluşları, endüstriyel kuruluşlar, hastaneler ve dernekler, dini organizasyonlar ve çeşitli kulüpler olarak sıralanabilir (Bucher, 1979'den aktaran: Tel, 2007: 32).

Ülkemizde Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü sportif organizasyonları organize etme ve yürütme üzere kurulmuş teşkilatlardır ve tüm ülkede örgütlenmişlerdir. Kendi içinde de ayrıca çeşitli birimler oluşturarak insanlarımızı aktif boş zaman geçirme imkanlarını sunmaktadır. Milli eğitim bakanlığına bağlı halk eğitim merkezi çeşitli, beceri kazandırma kursları tertiplemektedirler. Bu kurslara bayanların katılma oranı %90'larda görülmektedir. Okullar ve kolejlerde eğitimle beraber boş zamanların değerlendirilmesinde önemli görevler üstlenmiştir. Ülkemiz gençlerinin üzerinde yapılan araştırmalarda gençlerin büyük bir çoğunluğunun boş zamanlarını nasıl geçirdiklerini bilemediklerini ya da pasif etkinliklerle geçirdiklerini, ancak imkan olduğunda birçok aktif etkinliklerle katılmaya istekli olduklarını belirtmişlerdir. 1. Gençlik Şurası, gençlerin boş zaman faaliyeti ile ilgili olarak, gençlerin pasif rekreatif etkinliklere yönelmelerine üç neden ileri sürmektedirler. Bunlar; ekonomik yetersizlik, organize olamama, boş zaman eğitimi eksikliği olarak belirtmişlerdir (DPT, 1994: 132).

1.1.3.8. Okullarda Boş Zamanı Değerlendirme Eğitimi ve Önemi

Okul, aynı çağda tüm gençleri bir araya getirerek onları kaynaştıran, kendilerine kültürlü insan anlayışı içinde asgari müşterekleri işleyen, giderek dallanan, her genci kendi kabiliyet ve yeterliliği içerisinde bir meslek dalına yönelten ve uzun süren tahsil yıllarında da gençlerin karakterlerinde, gelişim ve becerilerinde derin izler yaratan önemli bir yaşam ortamıdır. Okul, bireyi sadece hayatı kazanması için eğitmez, aynı zamanda onu yaşama da hazırlar. Bireye yaşamasını öğretme yollarından biri de boş zaman eğitimidir. Okul, boş

zaman kullanmakta duyulan tüm becerileri vermek için ideal olan en uygun yerdir (Tezcan, 1982).

Boş zaman eğitimi kişinin bireysel tatminini sağlayan ve bireyi zenginleştiren, boş zaman fırsatları sunan, toplum üzerinde boş zamanın etkisini anlamayı gerektiren ve boş zaman davranışlarını göz önünde bulundurmaya amaçlayan eğitim olarak tanımlanmıştır.

20. yüzyılda birçok etken boş zaman eğitimini amaç ve işlev yönünden değişime zorlamıştır. İnsan hakları, bilim ve teknolojik alandaki gelişmeler ve toplumun sosyo-ekonomik statüsündeki değişimler eğitimden beklentilerin artmasına yol açmış ve geleneksel eğitime baskı yaparak boş zaman eğitimini birey yararına değiştirmeye zorlamıştır. Boş zaman eğitimi değişen eğitim anlayışı içinde önemli bir unsuru oluşturmaktadır. Aynı zamanda örgün eğitim dışında da eğitimi doğrudan veya dolaylı olarak desteklemektedir. Eğitim sürecinin işlevselliğinde boş zaman eğitiminin önemli bir yeri vardır (Torkildsen, 1992).

Temel amaç, bireyin içinde bulunduğu sosyo-kültürel ortama etkin olarak katılmayı ve o ortamın gerekli kıldığı değerleri, kural ve norm sistemlerini diğerleri ile paylaşmayı, bunları doğru yorumlamayı öğrenmektir. Bireyin mümkün olan seçeneklerin farkına varmasına ve doğru seçimler yapmasına destek verirken, birey kendi hayatına hedef belirleme ve yön verme gücünü geliştirir ve bu yolla demokratik topluma katkıda bulunup topluma uyumlu tercihler yapabilir. Boş zaman eğitiminin esas amacı çok yönlü, esnek, uyumlu bir insan yetiştirmektir. Aynı zamanda sağduyu ve mantığa yönelik bilişsel yetilerin gelişimi de sağlanır. Bu nedenle boş zaman eğitimi bireyin uyumunun artmasına, kendisi ve toplum için gurur verici, yararlı bir yaşam sürmesine yardım eden bir süreçtir. Bireylere ulaştırılacak boş zaman eğitiminin kapsamını saptamada, eğitimin niteliğini geliştirmede, boş zaman alanından yetişmiş yeterli personelin yetişmesinde, araç-gereç miktarının belirlenmesinde, yatırım yapılmasında başlangıç noktası toplumsal hareketlerdir (Türkoğlu, 1998'den aktaran: Cevahircioğlu, 2007: 29).

Boş zaman eğitiminin zayıf olduğu; boş zamanla ilgili sağlam, yapıcı, yaratıcı kurum ve geleneklerin oluşmadığı; bu kültürün yetkinleşmediği yerlerde boş zaman denetimleri sıradan ve belirli kalıplar içinde kalmaktadır. Boş zamanı insanın bir yücelme

yolu olarak görmek gerekir. Orada insan kendisini gerçekleştirerek yürür, öğrenilmesi gereken de budur (Erdemli, 2002).

Beden eğitimi öğretmenleri ve gençlik liderlerine okulda boş zamanı değerlendirme eğitimi için büyük hizmetler düşmektedir. Bir genç insan her fırsatta boşaltmak istediği fiziki enerji ile doludur. Tabiat insanları hareket etmeye, enerji sarf etmeye zorlar. Zira enerji harcamanın gerektirdiği organik faaliyetler ve mental çaba insan gelişiminin hızlanması ve insanın organizma olarak en mükemmel doğru gelişmesini hedef alır. Okulun ders saatleri dışında beden eğitimi öğretmenleri her türlü sportif kitlelerini faaliyete sevk edebilir. Çocukların oyun oynama, kendi fiziki güç ve becerilerini geliştirerek deneme imkanı bulması onların hayat boyu severek uygulayabilecekleri, yetişkinlik yıllarında çevrelerindeki gençlere ve kendi çocuklarına severek verebilecekleri faaliyetler de kabiliyetlerinin izin verdiği seviyeye kadar gelişmeleri, canlı, sağlıklı ve oynamasını bilen nesillerin yetişmesinde tek yoldur. Boş zaman eğitimi, Türkiye’de henüz yeni gelişmekte olan bir alan olmakla birlikte son yıllarda bu alanda yapılan çalışmalarda artış gözlenmektedir (Cevahircioğlu, 2007: 29).

1.1.3.9. Gençliğin Boş Zamanı Değerlendirme Biçimleri

Gençlik, çocukluk döneminin bitimi olan ön ergenlik ve ergenlik gibi dönemleri içeren bir aşamadır ve çeşitli biçimlerde sınıflandırılabilir. Gençliğin boş zamanlarını değerlendirme biçimleri bu sınıflandırmaya göre farklılaşmaktadır. Gençlik dönemi, bireyin fiziksel ve duygusal durumundaki değişikliklerle başlayan, cinsel ve psiko-sosyal olgunluğu kazanması ile devam ederek, bireyin kişisel bağımsızlığını ve toplumsal üretkenliğini kazandığı bir dönemdir. Bu dönemde fiziksel ve sosyal değişikliklerin hızı birbirinden farklıdır. Gencin kişiliğinin gelişmesinde içinde bulunduğu aile ortamı kadar arkadaşlık ilişkileri, öğrenim görülen çevrenin nitelik ve nicelik bakımından özellikleri ve katıldığı boş zaman faaliyetlerinin çeşidi ile bu faaliyetlere katılım şeklinin de büyük önemi bulunmaktadır (Süzer, 2000).

Gençlerin boş zamanlarını faydalı ve aktif olacak şekilde değerlendirmesi onun psikolojik açıdan dengeli olması, sağlam bir kişilik geliştirmesi ve kurduğu sosyal ilişkilerdeki olumluluk açısından önemli olmakla birlikte, toplumun gelişmesi ve

kalkınması açısından da etkilidir. Gençlik kendi içinde genel nitelikleri itibarıyla değişik kategorilere ayrılmaktadır; köy gençliği, kent gençliği, okuyan gençlik, işsiz gençlik vb. Üniversite gençliği de bu kategorilerden birisini oluşturmaktadır. Gençlerin boş zamanlarını değerlendirme biçimleri, onlara sağlanan imkanlarla ve verilen fırsatlarla büyük oranda ilgilidir. Bu nedenle köy gençliğinin, kent gençliğinin, gecekondulu gençliğinin ya da okuyan, çalışan, işsiz olan gençliğin boş zamanlarını değerlendirme biçimleri de birbirinden farklıdır (Süzer, 2000).

Üniversite öğrenimi, yıllar boyu devam edecek davranış biçimlerinin olduğu en önemli süreçtir. Bu süreçte elde edilecek her pozitif davranış bireyi mutluluğa taşımada bir adım daha ileriye götürecektir. Bu nedenlerle, boş zaman ve rekreasyon üniversite öğrencileri için akademik eğitimin bir parçası olarak yer almalı, öğrenciler rekreasyon kavramının ve boş zamanı değerlendirme eğitiminin kendi hayatlarındaki önemini tespit etmelidirler. Aslında, rekreasyon, bireyler için farklı bir dünya oluşturan ve karşılaşılan zorlukları yenmek için çeşitli deneyimler kazandıran faaliyetleri içerir. Kişilerin ilgi ve eğitimlerini belirlemeye yönelik sürekli çalışmalar yapmak, yaş, kalıtım, eğitim süreci gibi faktörler iyi bir rekreasyon programı için göz önünde bulundurmak önemli görülmektedir. Çünkü boş zaman, yaşam içinde çocukluktan yaşlılığa kadar sürekli bireyle birlikte var olacak ve rekreasyon yaşamın her safhasında, insana psikolojik, sosyal ve fiziksel faydaları olacak deneyimler yükleyecektir. Bu nedenle rekreasyon temel eğitimin bir parçası olarak desteklenmesi gerekir. Ayrıca eğitimin ana unsuru olarak kabul edilmelidir. Üniversitelerdeki rekreasyon programlarının üniversite gençliği üzerinde çok ciddi bir rolü ve önemi vardır, rekreasyon faaliyeti okul yaşamının bir parçasıdır. Bugün zamanın büyük çoğunluğunu sınıflarda, laboratuvarlarda ya da çalışma masalarında geçiren her öğrencinin rekreatif etkinliklere katılım ihtiyacı vardır. Bu nedenle üniversitelerin faaliyet programları, öğrencilerin dinlenmeleri için fırsatlar sağlamalı, modern yaşamın yorucu temposu ve okul çalışmalarının verdiği yoğunluğunu azaltıcı nitelikte olmalıdır (Ergül, 2008: 22).

1.1.3.10. Boş Zamanın Etkinlik Alanları

Uluslararası Boş Zaman Etüt Grubu boş zaman etkinliklerini “kişilerin mesleki, ailevi ve sosyal ödevlerini yerine getirdikten sonra hür iradesiyle girişebileceği dinlenme,

eğlenme, bilgisini gerçekleştirme, maharetini arttırma ve toplum hayatına gönüllü olarak katılma gibi bir seri uğraşlardır” olarak tanımlamaktadır (Abadan, 1961: 3).

Boş zamanın etkinlik alanları, boş zamanın şekline, süresine, katılım tarzına, iklime, ekonomik, coğrafi durumlar ile toplum kültürüne göre farklılıklar ya da çeşitlilikler gösterebilmektedir.

Kişilerin faaliyet seçimlerinde ise, yaşanan çevre, var olan imkanlar, ailenin ya da bireyin sosyo-ekonomik düzeyi, yörenin gelenek ve görenekleri, yaş ve cinsiyet gibi kişisel özellikleri ile arkadaş çevreleri etkili olabilmektedir (Gökmen, 1985:18).

Bucher, boş zaman etkinlik alanlarını şöyle belirtmektedir.

1. Müzik uğraşları; enstrümantal müzik çalışması, orkestra çalışması, koro toplulukları, oda müziği çalışmaları vb.
2. Dans faaliyetleri; folklorik danslar, sosyal danslar, modern danslar, balo etkinlikleri
3. Sanat ve el becerileri; plastik sanatlar, deri işleme, grafik sanat, seramik, maden işleme, fotoğrafçılık, sanatsal yapılar, dikiş nakış.
4. Spor ve oyun; okçuluk, badminton, raket sporları (masa tenisi, tenis), top oyunları, eskrim, golf, eğitsel oyunlar vb.
5. Sahne çalışmaları; oyunlar, festivaller, kulüp etkinlikleri
6. Açık hava etkinlikleri; kamplar, piknik, kamp ateşi eğlencesi, kano, balıkçılık, doğayı koruma etkinlikleri.
7. Çeşitli etkinlikler; bahçe işleri ve çevrecilik, tartışma ve forum, kâğıt Oyunları/zihinsel oyunlar, hobi kulüpleri (Bucher, 1979 ‘den aktaran: Tel, 2007: 33).

Ergin’in yaptığı boş zaman etkinlik alanları sınıflamasında ise; Yaratıcı etkinlikler, spor ve oyun, öğrenme etkinlikleri, seyretme etkinlikleri, bireysel etkinlikler, grup etkinlikleri oluşturmaktadır (Ergin, 1973: 31).

1.1.3.11. Bireyin Boş Zaman Eğilimini Etkileyen Faktörler

Bireylerin boş zamanları değerlendirme alışkanlıkları ve boş zamanları değerlendirme biçimleri birçok faktörden etkilenmektedir. Bu faktörleri 5 başlık altında toplamak mümkündür. Bunlar; kültür, eğitim, sosyal faktörler, ekonomik faktörler, demografik faktörlerdir.

1.1.3.11.1. Kültür

Kültür, bir toplumun üyeleri arasında paylaşılan, devredilen ve bir değişim süreci içinde bulunan öğrenilmiş davranış kalıpları ile bu kalıpların (inanç, değer, tavır ve maddesel öğeleri kapsayan) ürünlerinin oluşturduğu bir yaşam biçimidir. Bir cemiyetin sahip olduğu maddi ve manevi unsurların tamamına da kültür denir. Bir davranışın kültürel olarak nitelendirilebilmesi için cemiyetin çoğunluğu tarafından benimsenmiş olması gerekmektedir.

Birey, önce içinde yaşadığı doğal çevrenin etkisi altında kalır. Toplum doğa ilişkileri ve bunların bireye yansması, kişiliğin ilk çizgilerini ortaya çıkarır. Ailenin, genel tutumu anne ve babanın ayrı ayrı tutumları bireyin cinsiyeti gelenek, görenek, dil, din, kamu düzeni gibi temel toplumsal kuramlar ve değerler sisteminin etkisi bu şekillenmede en büyük rolü oynar. Kişiliğin gelişmesini etkileyen değişkenler arasında arkadaşlık ilişkileri, çalışılan ve öğrenim yapılan çevrenin nitelik ve nicelik bakımından özellikleri, boş zamanlarını değerlendirme de başta gelmektedir. Her bir boş zaman aktivitesinin, kültürel bir içeriği olduğunu ileri süren Dumazedier, boş zamanlarınızı nasıl değerlendirdiğinizi söyleyin size kültürünüzü söyleyeyim görüşü ile oldukça iddialıdır (Aslan, 2005: 45-46).

Toplumun genel kültür yapısı boş zamanları değerlendirme etkinlikleri olan rekreasyon etkinlikleri üzerinde de etkili olmaktadır. Kültürel yapı göz önünde bulundurulmaksızın bir rekreasyon etkinliği düşünülemez. Son yıllarda modern ulaşım ve iletişim teknolojileri sayesinde kültürel engeller büyük ölçüde kaldırılmıştır (Kılbaş, 1994: 108).

1.1.3.11.2. Eğitim

Öğrenme çağındaki bireylerin her tür bilgi donanımı ile yetişkinlik yıllarına hazırlandığı okullar, aynı zamanda bireyde boş zaman değerlendirme tutum ve davranışlarını geliştirme işlevini de üstlenmiştir. Boş zaman davranış eğiliminin pek çoğunun ortaya çıkarıldığı ve yönlendirildiği, ayrıca davranış alışkanlıklarının kazandırıldığı okullar, bireyin sanat ve kültür içerikli pek çok boş zaman aktivitelerini öğrendiği yerlerdir (Aslan, 2005: 63).

Araştırmacılara göre, bireyin eğitim düzeyi arttıkça, boş zaman aktivitelerine katılımında arttığı, etkinliklerinin seçim ve tercihi konusundaki eğiliminin ve aktiflik düzeyinin de yine eğitim ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, eğitim düzeyi yükseldikçe spor yapanların oranının arttığı, eğitim düzeyi düştükçe spor yapanların oranının azaldığı görülmüştür (Hergüner, 1993: 117).

1.1.3.11.3. Sosyal Faktörler

Boş zamanları değerlendirme biçimlerini etkileyen sosyal faktörler arasında aile, sosyal sınıf, etkileşim grupları ve meslek gibi değişkenler bulunmaktadır.

Aile, her çağda ve toplumda en temel ve tabii sosyal birim olarak var olagelmıştır. Aile, tüm toplumlarda bütün diğer kurumların işleyebilmeleri için katkısına muhtaç olunan bir müessesedir. Bireyin boş zaman davranışlarını oluşturan ve yönlendiren ilk ve en önemli sosyal çevre de ailedir. Erken çocukluk döneminden başlayarak, bireyin kendi alt kültür değerlerini öğrenmeyi sürdürdüğü en küçük sosyal birim olan aile, aynı zamanda, boş zaman davranış modellerinin oluşmasında temel oluşturmaktadır. Toplumsallaşmanın en genel boyutlarıyla yaşandığı aile içi etkileşim sürecinden sonra, etkileşim; okul ve akran grubunda devam etmektedir. Aile, bireyin boş zaman değerlendirme rolünü sergilemeyi öğrendiği ve paylaştığı ilk ortamdır. Fakat aile üyelerine boş zaman değerlendirme faaliyetlerini sistematik olarak öğretmez; tesadüfi ve dağınık olarak öğretmeye çalışır. Bir ailenin, üyelerine öğreteceği boş zaman değerlendirme faaliyetleri ailenin ekonomik düzeyine, eğitim durumuna, mensup olduğu alt kültür gruplarına göre değişebilmektedir (Hergüner, 1993: 89).

Günlük yaşamın çeşitli alanlarında, kesin olmasa da, sınıflar arasında farklılık gözlenmektedir. Örneğin meslek ve gelir açısından olduğu gibi konutta, tüketim eğiliminde ve boş zamanları değerlendirme şekillerinde farklılık dikkati çekmektedir. Sınıf yalnızca ücret, maaş veya gelir miktarındaki sayısal farklılığı değil, aynı zamanda gelirlerin dağılışı ve harcanış şeklindeki niteliksel farkları da belirtmektedir. Boş zaman kullanım şekillerinde de görülen bu farklılık, özgürce seçme sorunu olduğu kadar, belirli zorunluluklardan kaynaklanmaktadır. Bu seçim veya zorunluluklar, bireyin alt kültürünün motiflerini taşır. Bir başka deyişle, her sosyal sınıfı karakterize eden yaşam biçimi, boş zaman aktivitelerine belli zorunlu şekiller getirmektedir. Araştırmalarda, bireyi sınıfının beklentilerine uymaya zorlayan sosyal baskı olabildiği; yani bireyin sosyal sınıfı için tipik özellik taşıyan aktivitelere katılımda kendisini zorunlu hissettiği ve bir başka sınıf için tipik özellik taşıyan aktivitelere katılma durumunda ise, kendisini kötü hissedebildiği ileri sürülmektedir (Aslan, 2005: 47-48).

Bireyin boş zaman davranışını etkileyen en önemli sosyal faktörlerden bir diğeri de etkileşim gruplarıdır. Bireyin, çocukluk ve gençlik dönemlerinde en yakın sosyal çevresi olarak kabul edilen aile, akran grubu ve önemli diğer kişilerden sonra yetişkinlik döneminde buna, meslektaşları ve iş arkadaşları katılmaktadır.

İlgileri aynı olan bireylerin oluşturduğu bu akran grupları, hayatın özellikle çocukluk ve gençlik dönemlerinde bireyin boş zamanlarını geçirmek istediği en önemli gruptur denebilir. Günümüz toplumlarının tipik insanını temsil eden dışa yönelmiş insan, boş zaman aktivitelerini akran gruplarının davranışları doğrultusunda gerçekleştirme eğilimindedir. Boş zaman ilgi alanları ve eğilimi, bu gruplara egemen olan düşünceye, yaşa ve cinsiyete göre ortaya çıkmakta ve geleneklerle yerleşmiş alışkanlıklar yerine, günün koşullarına göre biçimlenmektedir (Aslan, 2005: 48-50).

Boş zaman değerlendirme şekillerinin seçimi genellikle mesleğin sosyal statüsü ile bağlantılı olarak bir prestij boyutu ile açıklanmaktadır. Özellikle sanatsal ve kültürel yoğunluk taşıyan “sofistike” boş zaman aktiviteleri (sanat gösterileri, tiyatro, konser, konferanslara katılma, kitap okuma gibi) en yüksek prestije sahip boş zaman değerlendirme şekilleri olarak düşünülmektedir. Üst prestij grupları için televizyon izleme,

son derece düşük statüli bir aktivite olarak görülmektedir. Bu grupların üyesi pek çok kişi için televizyon izlemek bir statü kaybı olarak algılanmaktadır. Prestij kazandıran meslek gruplarında fiziki aktivitelerin daha fazla, toplumsal aktivitelere katılımın da sık olduğu görülmektedir. Profesyonel ve yönetsel meslek grubuna girenlerin, çoğunlukla maliyeti yüksek aktiviteleri seçtikleri belirlenmiştir. Bunlar arasında, yatçılık, deniz sporları, golf, tenis gibi aktiviteler sayılabilir. Bununla birlikte, el becerileri isteyen hobiler, evde ve bahçe işlerinde çalışma, bowling, dansa gitme, pikniğe gitme, avcılık ve balıkçılık da yine bu prestij grupları için düşük statüli boş zaman değerlendirme şekilleridir (Aslan, 2005: 56).

1.1.3.11.4. Ekonomik Faktörler

Bireyin boş zaman davranışını etkileyen faktörlerden gelir düzeyinin, bireyin yapmak istediği pek çok aktivite türünde ve sayısında önemli rol oynadığı düşünülmektedir. Zaman azlığının, bireyin boş zaman seçimini etkilemesi gibi, gelir düzeyi de bu seçimde etkindir. Bireyin gelir düzeyi, boş zaman aktivitelerine harcanan para miktarının tümü ile çok yakından ilgilidir. Bireylerin gelir seviyeleri arttıkça boş zaman değerlendirme etkinliği olan spora katılım da artmaktadır. Bununla birlikte, pek çok boş zaman aktivitesi herhangi bir harcamayı gerektirmeyen türdendir. Bu durumda, sosyo-ekonomik konumuna göre o kişinin boş zaman davranışını veya boş zaman değerlendirme faaliyetine katılma kararını saptamanın güç olduğu ileri sürülmektedir (Aslan, 2005: 56).

1.1.3.11.5. Demografik Faktörler

Demografik faktörler arasında bireyin yaşı, cinsiyeti yaşadığı yerleşim birimi gibi değişkenler bulunmaktadır.

Boş zaman tercihleri ve yaş arasında değişken bir ilişki bulunmaktadır. Örneğin; sportif etkinlikler, çoğunlukla 12–18 yaş dilimin de gerçekleştirilirken, 18–24 yaşları arasında daha çok sosyal ve kültürel içerikli aktivitelerle ilgilenildiği; yani yaş ile spor yapma arasında ters yönde bir ilişki olduğu; buna karşın, sporla izleyici olarak ilgilenme arasında doğru orantılı bir ilişki olduğu ifade edilmektedir. Araştırmalara göre, sporla aktif olarak ilgilenmek 30–39 yaşları arasında tekrar başlamakta ve daha bilinçli yapılmaktadır.

Farklı yaş düzeylerinde katılımcıların özelliklerinin, gereksinimlerinin bilinmesi, kapasiteleri boş zaman etkinlikleri çalışmalarının seçiminin temelini oluşturur.

Bireyin boş zaman davranışını etkileyen bir diğer önemli faktör cinsiyettir. Birey, ailesinin sosyal statüsü tarafından belirlenmiş bir sosyal statü ortamına doğmakla kalmayıp, cinsiyetine göre de sosyal bir statüye sahip olmaktadır. Örneğin, erkek çocuğun statüsü geleneksel kırsal toplumlarda genellikle kız çocuğunkinden yüksektir. Cinsiyet farklılığında, boş zaman değerlendirme uğraşısı birey için taşıdığı anlam da değişebilmektedir. Erkek için boş zaman uğraşısı olabilen bir aktivite, kadın için bir zorunluluk olabilmektedir (yemek pişirmek gibi). Toplumsallaşma sürecinde, toplumsal işleyişte etkin yer tutan değer ve normlar, cinsiyet faktörüne özgü davranış kalıplarını empoze etmektedir (Aslan, 2005: 57-58).

1.1.3.12. Boş Zaman Faaliyetlerine Katılımı Engelleyen Unsurlar

Engel kavramı boş zaman literatüründe, bireyin boş zamanlarında rekreasyonel aktivitelere katılımını engelleyen ya da kısıtlayan ve birey tarafından algılanan nedenleri ifade etmektedir.

Yüzyılımızda bozulan toplumsal ve fiziki çevre koşulları rahatsız etmeye dengesini bozmaya başlamıştır ve mutluluğu huzuru arayan insanın boş zaman faaliyetlerine ihtiyacı da artmıştır (Karaküçük ve Gürbüz, 2007). Buna rağmen yapılan araştırmalar insanların değişik sebepler nedeniyle kendileri için bu kadar önemli olan bu tür etkinliklere katılmadıklarını ya da farklı nedenlerden dolayı engellendiklerini de ortaya koymaktadır (Alexandris ve Carroll, 1997: 107).

Boş zaman ve rekreasyonla ilgili farklı toplumlarda ve değişik gruplarda boş zamana katılımın önünde engel olan unsurların belirlenmesine yönelik çok sayıda araştırma yapılmıştır. Ancak, ilk dönemlerde yapılan bu çalışmaların pek çoğu katılımın önünde engel oluşturan veya oluşturabilecek faktörlerin belirlenmesine yönelik teori veya model geliştirme çalışmalarıdır. Geliştirilen en popüler model Crawford ve Godbey'in (1987) geliştirdikleri ve engelleri üç kategoriye ayıran modeldir. Bu modele göre, bireyin boş zaman aktivitelerine katılımı; Bireysel, bireylerarası ve yapısal faktörlerce etkilenir (Crawford ve Godbey, 1987 'den aktaran: Karaküçük ve Gürbüz, 2007: 107).

Bireysel faktörlerden kastedilen bireyin psikoloji durumu ve tutumlarıdır. Bireyin beceri düzeyini algılaması, aktiviteye ilişkin tutumu ve aktivitenin uygunluğunun algılanması durumudur. Bireyler arası faktörler, bireyler arası etkileşimin veya bireylerin arasındaki ilişkinin sonucudur ve aktiviteye katılmak için bir eş veya arkadaş bulmak, para ve zaman gibi faktörlerdir. Yapısal faktörler ise, boş zaman tercihi ve katılımın arasındaki iletişimi ifade eden yapısal faktörlerdir (Jackson ve Diğerleri, 1993: 1).

Bu model daha sonra yine aynı araştırmacılar tarafından engellerin önemini hiyerarşik bir sıraya konulması ile geliştirilmiştir. Geliştirilen bu modele göre engeller önem derecelerine göre yakın (bireysel) ve uzak (yapısal) olmak üzere derecelendirilmiştir. Bu modele göre bireyin boş zaman aktivitelerine katılımını engelleyen en önemli faktörler birey iken, yapısal faktörler bu üç faktör arasındaki en az etkisi olan faktördür (Karaküçük ve Gürbüz, 2007: 107).

Jackson ve arkadaşları tarafından “hiyerarşi modeli” üzerine kurulan bir model geliştirilmiştir. Bu modelin bir önceki modelden farkı pazarlık ve denge gibi iki yeni faktörü boş zaman literatürüne kazandırmış olmasıdır. Pazarlık kavramı bireyin boş zaman etkinliklerine katılımının sadece engellerin ortadan kalkmasına bağlı olmadığını ifade etmektedir. Eğer birey isterse katılımı şeklinde farklı düzenlemeler yaparak aktivitelere katılabilir. Bu modele göre bireyler engellere gösterdikleri reaksiyona göre üç kategoriye ayrılmıştır. Buna göre; Arzu ettiği aktivite çeşidine katılmayan bireyler, engellerle karşı karşıya olmasına rağmen aktiviteye katılım düzeyinde veya aktivite çeşidinde değişiklik olmayan bireyler ve aktiviteye katılacak ancak katılım şeklinde değişiklik yapan bireyler (Jackson ve Diğerleri, 1993: 8).

Bu model geliştirildiği yıllarda pek çok araştırmacı tarafından kullanılmıştır ve günümüzde hala araştırmacılara yön vermektedir. Daha önceki modellerin aksine bu model çok fazla geliştirilmemiştir. Ancak Henderson, engellerle ilgili geliştirilen teorileri kritik etmek için yaptığı çalışmada daha çok Jackson ve arkadaşlarının geliştirdiği modele ilişkin eleştirilerde bulunmuştur. Bunlar;

1. Engellerin hiyerarşi düzeyine göre sınıflandırılması eksik veya yanlış bir uygulamadır.

2. Engeller çok dar bir çerçevede tanımlanmıştır.
3. Yapılan ön araştırmalarda bireylerin engelleri algılama düzeyleri bir aralık içerisinde ifade etmeleri istenmiştir.

Ön çalışmada, bazı bireyler kimi faktörlerin kendileri için bir engel oluşturmadıklarını ifade etmelerine rağmen, yapılan ikinci görüşmelerde bu faktörlerin kendileri için engel oluşturduğunu ifade etmişlerdir (Karaküçük ve Gürbüz, 2007: 107).

1.2. Spor

Spor kelimesi İngilizcenin yardımıyla dünyaya yayılmış olsa da, İngilizce bir kelime değildir. Latince dağıtmak, birbirinden ayırmak anlamına gelen “Disportere” veya “Deportere” kelimesinden doğmuştur. Bu şekilde kullanılan sözcük zamanla aşınmaya uğrayıp “Disport” şeklinde kullanılmaya başlanmıştır. 17 yy.’dan itibaren de “Sport” şeklini almıştır. Türkçe’imizde uluslararası dil etkileşiminden etkilenerek “Sport” kelimesini de zenginliğine katmış, okunuşu gibi “spor” olarak kullanılmaya başlamıştır (Çankaya, 2001’den aktaran: Atasoy ve Kuter, 2005: 14). Spor, sporla uzaktan veya yakından ilgilenen birçok insan tarafından çeşitli anlamlarda kullanılmış ve sporun değişik tarifleri yapılmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır; Spor tek başına veya toplu olarak yapılan, kendine özgü kuralları olan genelinde bir yarışmaya dayanan bedensel ve zihinsel yetilerin gelişimini sağlayan eğitici ve eğlendirici uğraştır. Spor, ferdin doğal çevresini beşeri çevre haline çevirirken elde ettiği kabiliyetleri geliştiren, belirli kurallar altında araçlı veya araçsız, ferdi veya toplu olarak boş zaman faaliyeti kapsamı içinde veya tam zaman olacak şekilde meslekleştirerek yaptığı sosyalleştirici, topluluğu bütünleştirici ruh ve fiziği geliştiren rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir olgudur. Spor yapılış amaçları bakımından birtakım farklılıklar göstermektedir (Atasoy ve Kuter, 2005: 14).

1.2.1. Performans Amaçlı Spor

Günümüzde sporun gittikçe yaygınlaşması ve değişik alanlar da çalışan insanların ilgi duyduğu bir uğraş haline dönüşmesi, sporun gerçekten önemli bir olgu olduğunu göstermektedir. Her ne kadar başlangıçta sporun bir oyun ve işten uzaklaşma aracı olarak ortaya çıktığı kabul edilse de, bugün gerek ekonomik gerek siyasi gerek uluslararası barış

ve gerekse de hukuki yönden farklı bir nitelik kazanmıştır. Bu anlam da spor, çok yönlü etkileri olan toplumsal bir kurum haline gelmiştir. Bu anlamda sporun hukukla olan ilişkisi diğer toplumsal kurumların hukukla olan ilişkisinden farklı değildir ve spor, doğrudan doğruya hukukun düzenleme alanına girmektedir. Özellikle futbol başta olmak üzere, diğer spor dallarının hem kulüpler hem de medya bakımından önemli bir kazanç kaynağı oluşturduğu gözden uzak tutulmamalıdır. Spor kulüplerinin şirketleşmeleri de sporun doğrudan doğruya kazanç elde edilebilen bir faaliyet haline geldiğinin en önemli göstergesidir. Yani günümüzde spor faaliyeti artık bir meslek haline gelmiştir.

1.2.2. Sağlık Amaçlı Spor

Spor denince ilk hissedilen sağlık değil de bireylerin kendi aralarında yaptıkları yarışma duygusudur. Spor tarih boyunca yarışma ve eğlence gibi amaçlarla başvuru alan birtakım etkinlikler olarak bilinmiştir fakat spor vücudun organik direncini arttıran, sistemlerin fizyolojik kapasitesini geliştiren, bu kapasiteyi koruyan ve devam ettiren bir uğraştır. Spor yapmadan sürdürülen yaşamda sistemlerin faaliyetleri geriler. Ruhsal bunalımlar başlar ve boş zamanlardaki kötümser tutum ve davranışlar ön plana çıkar, kötü alışkanlıklara zemin hazırlanır. Sistemli, yaşa uygun ve sürekli spor yaparak, sağlıklı, zinde ve güçlü kalmak, yüksek moral ile yaşamak mümkündür. Egzersiz aktif, üretken ve kaliteli bir yaşam sağlamanın yanında bireyi hastalıklardan da korumaktadır. Dolayısıyla sağlıklı yaşam için spor hayatın vazgeçilmez bir parçası olmalıdır.

Bireylerin, sağlıklı olması, kendini tanıması, yetenek ve yeterliliklerinin farkında olması, potansiyelini tümüyle gerçekleştirebilmesi için boş zamanlarını bilinçli bir biçimde değerlendirmesi gerekir. İnsanın organizmasının sağlıklı kalabilmesi ve dinamikliği, hareketliliğine bağlı olması nedeniyle, sportif etkinliklere katılmak çocukların ve gençlerin, bedensel, ruhsal gelişimi ve sosyalleşmesi, yetişkin ve yaşlıların sağlıklı yaşayabilmeleri için zorunludur.

1.2.3. Eğlence Amaçlı Spor

Eğlence amaçlı yapılan spor aktivitelerine verilen önem günümüzde oldukça artmaktadır. Çağımızda bireyler sağlıklarına, duygusal, fiziksel ve psikolojik ruh hallerine

önem vermekte ve can sıkıntısını yok eden veya sıkıntı sonrası eğlenme ve rahatlamayı ifade eden, yarışmanın oyun zevkine ağır basmadığı tüm spor uğraşları ile diğer etkinlikleri ister gayretli ister pasif olsun günlük ihtiyaçların gerektirmediği bazı aktivite tiplerine katılıma önem vermektedirler.

1.2.3.1. Boş Zamanı Değerlendirme Aracı Olarak Spor

Spor, boş zamanları değerlendirmenin en kapsamlı, çeşitli ve ilgi çeken alanlarından birini oluşturmaktadır. Spor ve boş zamanları değerlendirme karşılıklı olarak birbirlerini etkilerler. Spor insanların rekreatif gereksinimlerini karşılamada önemli bir hareket alanı sağlarken, boş zamanları değerlendirmede sporun toplumsal yaygınlaşmasında ve sportif başarılar elde edilmesinde önemli roller üstlenmiştir. Spor bu rolünü genellikle herkes için spor veya sağlık için spor gibi etkinlik rollerini yerine getirerek gerçekleştirmektedir (Karaküçük, 1997: 55).

Rekreasyon programlarında spor ve rekreasyonel oyunlar tek başına çok büyük bir bölümü oluşturabilir. Bu insanların yaşamındaki egzersiz ve sporun önemine bağlı olarak gerçekleşmektedir. Boş zamanlarda sportif faaliyetlere aktif katılmayı tercih etme oranının yüksek olmasındaki temel nedenler, sporun kişisel ve toplumsal özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca sportif faaliyetlerin katılım kolaylığı, çalışma rahatlığı, her yaşın, her cinsin ve herkesin zevk ve isteklerine yanıt verebilecek tercih olanağı vardır. Sosyalleştirici, toplumsal birliği sağlayıcı, sağlık kazandırıcıdır. Sanatsal ve folklorik değeri vardır. Bütün bunların yanında rekreasyonla daha yakın ilgisi bakımından sporun çeşitlilik, değişkenlik ve hareket özelliklerinden bahsedebiliriz (Ferrel ve Lundegren, 1999 ‘den aktaran: Ataman Yancı, 2010: 29).

Spor, başkalarının kontrolüne tabi olmaktan ziyade, kendi yaşamlarında kişisel denetime sahip olduklarını hissetmelerini sağlayarak, gençlerin yaşadıkları olumsuz deneyimlerin etkilerini azaltmaktadır. Böylece sportif rekreasyon gençlerin dolayısıyla yaşadıkları toplumun refah düzeyini direk olarak etkileyen önemli bir araç olmaktadır (Feinstein ve Diğerleri, 2006 ‘den aktaran: Ataman Yancı, 2010: 29).

Spor, rekreasyon ve boş zaman aktiviteleri toplumsal bütünleşme için önemli bir etkiye sahiptir. Sosyalleşme ve sosyal etkileşim, çeşitli aktivitelere katılım yoluyla desteklenip geliştirilebilir. Fiziksel aktiviteye katılım bireyin sosyal gelişimini ve sosyal ilişkiler kurabilme yeteneğini olumlu olarak etkiler (Reppucci, 1987'den aktaran: Ataman Yancı, 2010: 29).

Rekreatif bir etkinlik olarak spora ilginin artması çeşitli toplumsal kurumları bu konuda organizasyonlar yapmaya yöneltmektedir. Okullar, spor kulüpleri, çeşitli dernekler ve devlet kuruluşları müsabaka niteliği taşımayan rekreatif amaçlı sportif etkinlikleri düzenlemeye başlamışlardır. Trekking, jogging, rafting gibi yeni bir takım spor branşları bu organizasyonlarla gündeme gelmeye başlamış, böylece sporun yeni çeşitlerinin tanıtılması ve yaygınlaşması da sağlanmıştır. Rekreasyon eğitimi için düzenlenen kampanyalarının artarak rağbet görmesi bir yandan sportif aktivitelerin insanların günlük yaşamının bir parçası haline gelmesine katkıda bulunurken diğer yandan da ortak ilgi ve heyecanların paylaşıldığı ortamlar yaratarak kişileri yabancılaşmaktan kurtarmakta hoşgörü, gelişmiş sosyal ilişkiler ve sosyal uyum yaratmaktadır (Özbay, 2004: 62).

Rekreatif spor daha az iddiacı ve saldırgan olmayı, kurallara uymayı ve adil olmayı gerektiren olgunluk becerilerini geliştirmeye yönelik büyük bir yapı olabilmektedir. Rekreatif amaçlı fiziksel etkinlikler, sorun çözme becerileri, yeni beceriler öğrenme, başarı ve başarısızlıklar adına yeni yollar bulmaları için harika bir olanak sağlamaktadır. Sorunlarıyla başa çıkma, risk alma ve daha çok özsaygı geliştirebilecekleri beceriler kazandırma gibi önemli fırsatlar sağlamaktadır (Yaman ve Arslan, 2009).

Boş zaman psikolojik olarak kişilik karakteristik özelliklerini, kendine güveni, kendine saygıyı, kendini gerçekleştirme imkânını ve deneyin yaşayabilme fırsatını ve ayrıca katılımcının öğrenme becerisini geliştirir. Boş zamanda deneyim yaşayan katılımcılar keşfederler ve kendilerini gerçek dünyaya yönlendirirler. Boş zamanda kişi sembolik dünyanın anlam ve değerlerini öğrenirken, belirlenmiş amaçları gerçekleştirir. Aynı zamanda bireyin yolunu keşfeder, dener ve öğrenir (Öztürk, 1987'den aktaran: Ataman Yancı, 2010).

Yaşamının herhangi bir evresini iyi kullanmak isteyen birey, o evrenin büyük bölümünü fiziksel egzersiz ve boş zaman aktivitelerine ayırmalıdır. Başarılı insanların yaşamlarında rekreasyon önemli rol oynamaktadır. Boş zamanını olumlu kullanarak yenilenen insanın durumu bataryanın yeniden şarj edilmesine benzer. Bu yenilenmenin faydaları olumlu tutumlar, sağlık, ailede tutarlı etkileşimler, azalmış stres şeklinde görülür, daha üretken, memnun edici bir yaşam ve kalite sağlar. Bireyin sosyalleşmesinin erken yaşlarda söz konusu olması, beden eğitimi ve spor aktivitelerinin de çocukluk ve gençlik çağında alışkanlık haline getirilmesi ihtiyacı spor ile sosyalleşmeyi aynı dönemlerde birlikte ele almayı gerekli kılmaktadır (Ataman Yancı, 2010: 29).

1.2.3.2. Sportif Rekreasyon Etkinliklerine Katılımı Etkileyen Faktörler

Etkinliklere katılmanın en önemli nedenleri; boş zamanı zevk alarak yaşamak, işten daha değişik bir şey yapmak, arkadaşlarla etkileşim kurmak, yeni deneyimler elde etmek, bazı şeyleri başarma duygusunu yaşamak, yaratıcı duygu tatmak, toplumsal yarar elde etmek, zaman geçirmektir.

Ülkemizde üniversite öğrencilerinin spor yapma imkânı, üniversitelerin bu konudaki yatırımları ile doğru orantılıdır. Öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirme etkinliklerine katılmalarında, karşılaştıkları sorunlar oldukça fazladır. Bunların başında, tesis, araç-gereç, altyapı, öğretici eleman vs. sorunların gelmekte olduğundan söz edilebilir. Öncelikle bu sorunların ortadan kaldırılması veya en aza indirilmesi, çeşitli teşvik edici ve özendirici organizasyonların yapılması onların spora yöneltmede gereklidir. Ayrıca gençlerimizin spor ortamını daha iyi tanımaları, sevmeleri, boş zamanlarını yapıcı etkinliklerle değerlendirmelerini sağlayacaktır (Yaman ve Diğerleri, 2005'den aktaran: Ergül, 2008: 27).

Boş zamanlarda sportif etkinliklere katılmak için ayrılan zamana etki eden diğer faktörler genelde bireyin kendi kontrolü dışındaki tesis ve malzeme yetersizliği, çalışma saatlerinin fazla olması, öğrenciler için ders saatleri yükünün fazla olması, ders saatleriyle mevcut tesislerin kullanım saatlerinin uyumsuzluğu, cinsiyet, gelir, yaş, eğitim düzeyi, bilinçsiz verilen spor eğitimi ve bundan kaynaklı alışkanlıkların oluşmaması ve katılım ücretlerinin yüksek olması olarak sayılabilir (Ergül, 2008: 27).

1.3. Rekreasyon

Rekreasyon, yenilenme, yeniden yaratılma anlamına gelen Latince 'recreation' kelimesinden gelmektedir. Türkçe karşılığı yaygın bir şekilde boş zamanları değerlendirme olarak kullanılmaktadır. Bu ise bireylerin ya da toplumsal kümelerin boş zamanlarında gönüllü olarak yaptıkları dinlendirici ve eğlendirici etkinlikler anlamını taşımaktadır.

Bucher ve Bucher'e göre rekreasyon; insanın öz benliğine uygun ve yapmaktan zevk aldığı toplumsal, kültürel ve sportif etkinliklere katılarak, günlük yaşamın sıkıcılığından kurtulması ve başka insanlarla etkileşerek toplumsal bir kişilik kazanması, özünde ödül niteliği taşıyan, ancak kazanç amacı gütmeyen, doğası gereği anti sosyal da olamayacak etkinliklerdir (Karaküçük, 2008: 58).

Rekreasyonun içeriği genellikle katılanların, gönüllü seçtikleri faaliyet ya da denedikleri tecrübedir. Elde edilen tatminlerden değişik anlamlar çıkartılabilir. Rekreasyon sayesinde kişi, bazı kişilerin farkına varır veya toplumsal değerlerin üstesinden gelebilir (Cevahircioğlu, 2007: 37).

Son olarak, Karaküçük kavramı şu şekilde tanımlamıştır; insanın yoğun çalışma yükü, rutin hayat tarzı veya olumsuz çevresel etkilerden tehlikeye giren veya olumsuz etkilenen bedeni ve ruhi sağlığını tekrar elde etmek, korumak veya devam ettirmek, aynı zamanda zevk ve haz almak amacıyla, kişisel doyum sağlayacak, tamamen çalışma ve zorunlu ihtiyaçlar için ayrılan zaman dışında kalan bağımsız ve bağlantısız boş zaman içinde, isteğe bağlı ve gönüllü olarak, ferdi veya grup içinde seçerek yaptığı etkinliklere rekreasyon denir (Karaküçük, 1999: 59).

Boş zaman (leisure) ve boş zamanı değerlendirme (recreation) aynı anlama gelmeyen iki kavram olup; boş zaman kişinin çalışmadığı, yaşam zorluklarının ve biçimsel görevlerinin dışında kalan ve kişinin kendi isteği yönünde harcayabileceği zamandır. Boş zamanı değerlendirme ise, boş zamanda yapılan etkinlikleriyle ilgilidir. Boş zamanı değerlendirme bu iki kavramın uygulamadaki karşılığı olarak geliştirilmiştir ve kullanılmaktadır (Tezcan, 2007: 39).

1.3.1. Rekreasyonun Özellikleri

Rekreasyonun diğer etkinliklerden ayrılan çok sayıda temel özelliği bulunmaktadır.

1. Rekreasyon faaliyetlerinin seçimi gönüllü olmalıdır.
2. Özgürlük hissi verir.
3. Faaliyetlere devam ve iştirak etme zorunluluğu bulunmamalıdır.
4. Rekreasyon, boş zamanda yapılır.
5. Her yaştaki ve cinsteki insanların faaliyetlere katılımlarına imkân verir.
6. Rekreasyonel faaliyetler, her türlü açık veya kapalı alanlar ile her mevsim ve iklim şartlarında uygulanabilmektedir.
7. Rekreasyon çok çeşitli faaliyetleri içerir.
8. Rekreasyon haz neşe sağlayan bir faaliyettir.
9. Rekreasyon kişinin kendisini ifade edebilme ve yaratıcı olabilmesine imkân sağlayıcı faaliyetler içermelidir.
10. Rekreasyonun her kişiye göre bir amacı vardır.
11. Rekreasyon, toplumun geleneklerine, törelerine, ahlaki ve manevi değerlerine uygun olmalı ve sosyal değerlere ters düşmemelidir.
12. Rekreasyon, bir faaliyet yapılırken, ikinci veya daha fazla faaliyetlere de ilgi duyma veya gerçekleştirme imkânı verir.
13. Rekreasyon eylemi, planlı veya plansız, beceri sahibi kişilerle veya beceri sahibi olmayan kişilerle, organize olmuş ya da olmamış mekanlarda yapılabilmektedir (Güngörmüş, 2007: 40).

1.3.2. Rekreasyonun Sınıflandırılması

Rekreasyonun sınıflandırılması, rekreasyonun fonksiyonlarına veya çeşitli kriterlerine bağlı olarak şekillenmektedir. Birey, amacı ve isteği doğrultusunda etkinliğe katılmaya karar vermiş ise, buna uygun bir rekreasyon çeşidi ortaya çıkmaktadır. Her birey için ayrı ayrı amaçlar ve isteklerin bulunabileceği ve buna paralel olarak da çok çeşitli rekreatif etkinliklerin olduğu düşünülürse, kesin bir grupta veya çeşitlendirme yapmanın zorluğu da ortaya çıkmaktadır.

Örneğin Küçüktopuzlu rekreasyonu, “etkin rekreasyon, edilgen rekreasyon, ticari rekreasyon, sosyal rekreasyon, kırsal rekreasyon, estetik rekreasyon, entelektüel rekreasyon, orman rekreasyonu, kapalı yer rekreasyonu, açık hava rekreasyonu ve endüstriyel rekreasyon” şeklinde sınıflandırırken, Pehlivanoğlu rekreasyon planlaması açısından önem taşıyan bir sınıflandırma yaparak, bunları; Yapısal sınıflandırma (kapalı yer ve açık hava), yerel sınıflandırma (kentsel ve kırsal), içeriksel sınıflandırma (aktif ve pasif), zamansal sınıflandırma (günlük ve tatil “tatil rekreasyonu ise, haftalık ve yıllık”) olarak nitelendirmiştir (Küçüktopuzlu, 1991’den aktaran: Güngörmüş, 2007: 38).

Karaküçük ise rekreasyon faaliyetlerini, amaçlarına, çeşitli kriterlere ve özel işlevlerine göre üç boyutta ele alarak bir sınıflandırma yapmış ve bu sınıflandırmaları şu şekilde açıklamıştır.

Amaçlarına göre; dinlenme amaçlı (fiziksel ve ruhsal dinlenmek), kültürel amaçlı (tarihi eser ve müze ziyaretleri vb.), toplumsal amaçlı (toplumsal ilişkiler kurmak veya geliştirmek), sportif amaçlı (seyirci olarak veya aktif spor yaparak), turizm amaçlı (başka mekanlara seyahat etmek), sanatsal amaçlı (sanatın birkaç veya tek bir dalıyla ilgilenmek).

Çeşitli kriterlere göre; yaş faktörüne göre (genç, yetişkin vb.), faaliyete katılanların sayısına göre (bireysel, grup veya aile), zamana göre (yaz, kış, günlük veya haftalık vb.), kullanılan mekana göre (açık veya kapalı), sosyolojik muhtevaya göre (lüks, geleneksel).

Özel işlevlerine göre; ticari rekreasyon (para ile katılınan aktiviteler), sosyal rekreasyon (bireylerin beraber yaptıkları aktiviteler), uluslararası rekreasyon (uluslararası etkinliklere katılmak), estetik rekreasyonu (sanat olaylarını izlemek veya ünlü müzik yapıtlarını dinlemek), fiziksel rekreasyon (açık veya kapalı alanlarda yapılan sportif aktiviteler). orman rekreasyonu (piknik, avcılık vb. arazi ve sık ullanımını içeren etkinlikler) (Karaküçük, 2008: 76).

1.3.3. Rekreasyona Duyulan İhtiyacın Nedenleri

Rekreasyona duyulan ihtiyaç, rekreasyon faaliyetlerin kişisel ve toplumsal olarak sağladığı faydalardan ileri gelmektedir. Kişisel yönden; fiziki sağlık gelişiminin yaratılması, ruh sağlığı kazandırılması, insanı sosyalleştirmesi, yaratıcılık, kişisel beceri ve yeteneğini geliştirmesi, çalışma başarısı ve iş verimine etkisi, ekonomik hareketlilik, insanı mutlu etmesidir. Toplumsal yönden ise; toplumsal dayanışma ve bütünleşmeyi sağlaması ve demokratik toplum yaratılması, rekreasyona duyulan ihtiyacın nedenlerinden bazılarını oluşturmaktadır.

1. Fiziki Sağlık Gelişimi Yaratır; Rekreasyon faaliyetleri içinde, birçok insanın rekreatif ihtiyaçlarına cevap verebilecek çeşitlilikte ve özellikte olan beden eğitimi ve spor etkinlikleri önemli bir yer tutmaktadır. Etkinlikler kişinin yavaş hareketlerinden doğan sorunların çözümü ve sağlıklı zinde yaşamasında büyük roller üstlenmiştir.

2. Ruh Sağlığı Kazandırır; İnsan, aile, okul veya iş hayatındaki sorunları onun sinir sistemini bozarak yorulmasına ve dayanma gücünün azalmasına neden olabilir. Rekreatif faaliyetler ile bir yenilenme sürecine girilir.

3. İnsanı Sosyalleştirir; Daha çok grupsal olarak gerçekleştirilen rekreatif faaliyetler, insanın sosyal ilişkiler kurmasında ve geliştirmesinde büyük rol oynar.

4. Kişisel Beceri ve Yeteneğin Gelişmesini Sağlar; İnsanın çoğu kez hangi düzeyde bir beceri veya yetenek düzeyinde olduğu anlaşılır. Bu durum kişinin isteyerek ve severek yaptığı bir işte ancak kendini gösterebilir.

5. Rekreatif Faaliyetler, İnsanın Her Yaş Dönemindeki Yaratıcılık Gücünün Geliştirilmesine Hizmet Eder; Yaratıcı olmak, insanın içinde saklı olan ve her insanda var olan bir yetenektir. Genellikle bu yeteneğin, çoğu insan farkında bile değildir. Yaratıcı özellikler ancak denemelerle gelişmektedir. İnsan bir işin kalitesine önem vermeden, başarılı veya başarısız olunacağı düşünülmeden yapmış olduğu rekreatif faaliyetlerde birçok denemeler gerçekleştirilir.

6. Çalışma Başarısı ve İş Verimin Artırır; Rekreasyon, uygun faaliyet seçimi yapmak organize bir programa katılmak şartıyla iyi bir lider önderliğindeki kişinin iş verimini artırmakta ya da başarısını olumlu katkı sağlamaktadır.

7. Ekonomik Hareketi Geliştirir; Kişi boş zamanlarını değerlendirirken, seçeceği etkinlik çeşidiyle ekonomik işlevi olan bir üretim sağlayabilmektedir.

5. İnsanı Mutlu Eder; Rekreasyonun esas gayelerinde birisi insanın mutluluğunu sağlamaktır.

6. Toplumsal Dayanışma ve Bütünleşmeyi Sağlar; Aynı konu üzerinde yapılan bir rekreatif faaliyet içinde toplumun her kesitinden insanlar bir arada bulunabilmektedir. Rekreatif aktivitelerde sosyal, ekonomik veya eğitim farklılıkları ortadan kalkar ya da önemsizleşir. Her kesimden insan ortak zevkleri doğrultusundaki aktivitelerde bir araya gelirler ve ortak uğraşlarda bulunurlar.

7. Demokratik Toplumun Yaratılmasında İmkân Sağlar; İnsanların birbirleriyle olan ilişkilerinin düzenlenmesinde ve toplumsal kurallara uyulmasında rekreatif faaliyetler önemli rol oynar (Tezcan, 2007: 39).

1.3.4. Rekreasyonun Sporla İlişkisi

Spor, rekreasyonun en kapsamlı, çeşitli ve ilgi çeken alanlarından birini oluşturmaktadır. Spor ve rekreasyon karşılıklı olarak birbirini etkilerler. Spor insanların rekreatif gereksinimlerini karşılamada önemli bir hareket alanı sağlarken, rekreasyon da sporun toplumsal yaygınlaşmasını, tanınmasını ve sportif başarılar elde edilmesinde önemli roller üstlenmiştir. Spor bu rolünü genellikle herkes için spor veya sağlık için spor gibi etkinlik rollerini yerine getirerek gerçekleştirmektedir (Erkan, 1995'den aktaran Cevahircioğlu, 2007: 31).

Spor rekreasyonel bir faaliyet olarak insanların, endüstrileşme ile beraber açıkça hayat ve iş biçimlerini değiştirmeleri sonucu şehir ve endüstriyel ortamlara taşınmaları, bir taraftan uygarlaşma ve hayat standartlarının yükselmesi, diğer taraftan da negatif olarak fiziksel ve zihinsel eksikliklerin ortaya çıkardığı olumsuzluklarını gidermek için önemli fonksiyonlar üstlenmiştir (Bucher, 1972'den aktaran: Cevahircioğlu, 2007: 31).

Spor bir boş zaman uğraşısı olarak yani amatörce yapılan şekliyle rekreatif faaliyet özelliği taşımaktadır. Sporu meslekleştirerek yani bir iş kavramı içinde yapan profesyonellerin faaliyeti, rekreasyon kavramı dışında kalmaktadır. Dumas'a göre spor, insanın emrinde veya hizmetinde olursa rekreasyon faaliyeti, eğer insan sporun emrine girerse o zaman da spor bir meslek özelliği taşıyarak rekreasyon faaliyet kapsamı dışında kalmaktadır (Öztürk, 1998'den aktaran: Cevahircioğlu, 2007: 31).

Boş zamana paralel olarak artan boş zaman faaliyetlerinden biri olan sportif faaliyetler, ferdin sosyal statüsünü tamamlayıcı bir nitelik taşımaktadır. Nitekim statüsü işçi olan bir kimsenin boş zaman etkinliklerinden spor faaliyetlerine katılması onun spor olayında belirli bir fonksiyon yerine getirmesiyle toplumdaki statüsünü yükseltebilmektedir. Bu bakımdan bir kimsenin bir boş zaman faaliyeti olarak değerlendirdiği spor, kendisine toplum içindeki sosyal tabakalar arasındaki geçişler için yardımcı olmaktadır (Erkal, 1992).

Boş zamanları değerlendirmek için beden eğitimi ve spor içerikli rekreasyonel bir etkinliğe katılma, sanatsal etkinliğe göre bir farklılık taşımaktadır. Çünkü insan organizmasının sağlıklı kalması ve dinamikliğinin ve hareketliliğine bağlı olması bu tür etkinliklere katılan çocuk ve gençlerin bedensel, ruhsal ve sosyal gelişiminde, yaşlıların ise sağlıklı yaşayabilmelerinde önemli bir gerekliliktir (Cevahircioğlu, 2007).

Boş zamanların değerlendirilmesi etkinlikleri üzerine yapılan araştırmalar, sporu tercih eden insanların diğer etkinlik alanlarından daha fazla olduğunu göstermektedir. Gökmen'in araştırmasında üniversite öğrencilerinin daha çok grupsal aktif katılımın olduğu etkinlikleri tercih ettikleri tespit edilmiştir. Bu da sporun kişisel ve toplumsal özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Çünkü spor her yaşta ve cinsten insanın istek ve ihtiyaçlarına cevap verebilecek katılım kolaylığı olan rekreatif bir etkinlik alanıdır (Orhun ve Sayın, 1991).

Sonuç olarak spor, rekreasyon faaliyetleri arasında en fazla rağbet gören bir alan özelliği taşımaktadır. Spor açık veya kapalı alanlarda, araçlı veya araçsız, hafif veya sert, ferdi veya gruplu, zamana karşı veya önemli olmadan, milli veya milletlerarası yapılabilen ve daha birçok özellikleriyle, çeşitliliği, değişkenliği ve toplumsallığıyla insanlara birçok alternatifler sunabilmektedir. Spor rekreasyonun en kapsamlı, çeşitli ve ilgi çeken alanlarından birini oluşturmaktadır. Bir rekreasyon faaliyeti olarak spor, genellikle iki türlü etkinlik çeşidi göstermektedir. Bunlardan birincisi, seyirci olarak pasif katılım; ikincisi, sporcu olarak aktif katılımıdır (Cevahircioğlu, 2007: 31).

1.3.4.1. Sporcu Olarak (Aktif) Katılım

Sportif eylemlerin içinde bulunulan eylem değişken bir yapı içindedir. Özellikle rekreatif amaçlı etkinliklerde kazanma ikinci planda olacağından katılımcı her an pozisyonunu değiştirebilir. Bu değişiklik bazen oyuncu bazen hakem olarak eylemde sürerken, basketbol oynarken oyunu bırakıp futbol veya bir başka branşa yönelmenin kanalları açıktır (Cevahircioğlu, 2007).

Sporu rekreatif bir faaliyet olarak seçen kimse, hem birçok psiko-sosyal sorunlardan kurtulabilme hem de eğitim, iş, kişisel ve sosyal hayatında mutlu olabilmektedir. 'kitle sporu' ve "hayat için spor" parolaları altında insanı spora aktif olarak çakabilmenin bir yolu da boş zamanlarında spor yapmaya teşvik etmektir. Spor ve boş zamanları değerlendirme ile çocuklar ve gençler aktif katılım için gerekli olan zinde ve formda olabilmek için gerekli ilgiye temel oluşturur (Muratlı ve Bülbül, 1992'den aktaran: Cevahircioğlu, 2007: 34-36).

1.3.4.2. Seyirci Olarak (Pasif) Katılım

İnsanların boş zamanlarını değerlendirme ihtiyaçlarının gündeme geldiği ilk günden ilk yıllardan günümüze kadar spor aktivitelerine seyirci olarak katılım çok yoğun bir şekilde devam etmektedir. Sporda pasif katılımın görünümü olarak tanımlanan seyirci kavramının arkasında bazı durumlarda aktif sayılabilecek özellikler bulunabilmektedir. Bu özelliklerin seyirciler arasındaki birleştiricilik, psikolojik boşalım sağlama, birbirini anlayan insanlar arasında olma ve bir şeyleri paylaşma duygusu olarak belirtilebilir.

Ayrıca insanların sadece seyirci oldukları bir takım spor dallarının cazibesine kapılarak, zamanla o dallardan bazılarını sporcu olarak yönelmeleri göz önüne alındığında pasif katılımın, aktiviteye geçişi özendirici bir durum olduğu da ortaya çıkmaktadır. Spor seyircisinin bu özellikleri onu bir sinema, tiyatro seyircisinden ayrılmaktadır. Tiyatro ve sinema seyircisinin her birini kendi haline bırakırken, spor seyircisi gürültülü bir şekilde tezahürat yapan ve grup deneyimine karışamayan insanlar da olabilmektedir (Cevahircioğlu, 2007: 34-36).

İKİNCİ BÖLÜM

2. LİTERATÜR İNCELEMESİ

Alexandris ve Carroll (1997)'un, üniversite öğrencilerinin rekreasyonel sportif aktivitelere katılım sıklıkları ve bu katılımı engelleyen etkenler üzerine yaptıkları araştırmaya Yunanistan'da kentsel alanda yaşayan bireyler katılmıştır. Araştırma sonucunda; bilgi eksikliği ve bireyin motive olma düzeyi ile engelleri algılama düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. "Tesis/Hizmet ile Ulaşım" alt boyutu için önemli etkenlerden biri "para" olduğundan bireylerin rekreasyonel etkinliklere katılmalarında gelir durumları önemli bir yer tutmaktadır sonucuna ulaşılmıştır.

Ekici (1997)'nin, Yükseköğretim gençliğinin boş zamanlarını değerlendirme eğilimleri ve bu eğilim içindeki turizm etkinliklerinin yerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmaya Muğla Üniversitesinde öğrenim gören 436 öğrenci katılmıştır. Katılımcılara araştırmacı tarafından geliştirilen bir anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda; boş zaman etkinliklerine katılmama nedenlerinden bazılarının boş zaman alışkanlığının olmaması, araç-gereç yetersizliği, tesis yetersizliği olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özmaden (1997), tarafından yapılan çalışmada Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu'na bağlı öğrenci yurtlarının boş zamanlarının değerlendirilmesi açısından öğrencilerin isteklerine ne ölçüde cevap verildiği, bu doğrultuda ne tür uygulamalar yapıldığı ve bu uygulamaların öğrencilere ne ölçüde ulaşabildiği incelenmiştir. Araştırmaya kredi ve yurtlar kurumuna bağlı 135 bayan ve 168 erkek öğrenci katılmış ve katılımcılara araştırmacı tarafından geliştirilen bir anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda; boş zamana katılım engellerinin % 50.1 istenilen etkinliğin olmaması, % 49.5 malzeme yetersizliği, % 42.2 etkinlikleri yürütecek çalıştırıcının olmaması olarak bulunmuştur.

Bodur (1998)'un, Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirme eğilimleri ve boş zamanlarını değerlendirmede doyum sağlayacak konularda üniversiteden beklentilerini tespit etmek amacıyla yaptığı çalışmaya 1985-1986 eğitim öğretim yılı 4. Sınıf öğrencisi olan 615 kişi katılmıştır. Yapılan araştırmada, araştırmacı tarafından geliştirilen 62 sorudan oluşan bir anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin spor, tiyatro, müzik gibi sosyal faaliyetlere katılmaya ilgili ve istekli oldukları fakat ortamın ve ekonomik durumun yetersizliği nedeniyle katılmadıkları tespit edilmiştir.

Çınar ve Sanioğlu (2000)'nun, farklı branşlardaki beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin rekreasyon faaliyetlerine katılımlarının değerlendirilmesi amacıyla yaptıkları bu çalışmaya 1999-2000 öğretim yılında Selçuk Üniversitesi beden eğitimi ve spor yüksekokulu ve Fırat Üniversitesi beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinden oluşan toplamda 250 kişi katılmıştır. Yapılan araştırmada, yüz yüze görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencileri istedikleri halde çeşitli nedenlerden dolayı rekreatif etkinliklere ve sportif faaliyetlere katılmadıkları tespit edilmiştir bunun en önemli nedeni ise üniversitelerin sosyal, kültürel, sportif ve diğer faaliyetleri düzenleme konusunda yetersiz kalmasıdır sonucuna ulaşılmıştır.

Okumuş (2002)'un, Kocaeli İlindeki farklı sanayi kuruluşlarında çalışan farklı statüdeki bireylerin boş zamanlarını ne şekilde değerlendirdikleri, kuruluşların çalışanlarına ne tür etkinlikler sundukları, boş zamanlarını değerlendirme konusunda ne kadar bilgili ve bilinçli olduklarını incelemek amacıyla yaptığı bu çalışmaya 17 sanayi kuruluşunda çalışan 752 kişi katılmıştır. Araştırmada, veri toplama aracı olarak 23 sorudan oluşan bir anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; çalışanların yeterli boş zamana sahip oldukları, boş zamanlarını daha çok pasif etkinliklerle değerlendirdikleri, boş zaman etkinliklerine yönelme nedenlerinin arkadaşlarıyla birlikte olma isteği ve faaliyetlerin rahatlatıp mutlu etmesi, etkinlikte bulunmama nedenlerinin de maddi olanaksızlıklar ve gerekli ortamları bulamamanın olduğu, boş zamanları değerlendirme etkinliklerine katılmanın iş verimini olumlu yönde etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır. Kuruluşların, özellikle kamu sektörü çalışanlarına boş zaman etkinlikleri düzenlemekte yetersiz

oldukları, özel sektörün boş zaman etkinlikleri planlamasının de deprem ve ekonomik krizden sonra azalarak devam ettiği tespit edilmiştir.

Çolakoğlu (2005)'nin, Üniversite öğretim elemanlarının boş zaman alışkanlıklarının belirlenmesi ve hangi tür etkinliklere katıldıklarının tespit edilmesi amacıyla yaptığı çalışmaya Gazi Üniversitesinden 208 öğretim elemanı katılmıştır. Araştırmada 15 sorudan oluşan bir anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; öğretim elemanlarının çalışma saatlerinin fazla olduğu, boş zaman aktivitelerine fazla zaman ayıramadığı, ortam ve şartlar olduğu takdirde çeşitli faaliyetlere katılabileceği tespit edilmiştir.

Balcı ve İlhan (2006)'ın, Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılım düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yaptıkları çalışmaya Türkiye'deki 7 coğrafi bölgeden seçilen 7 Üniversiteden 1318 öğrenci katılmıştır. Araştırmada, veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan anket kullanılmıştır. Bu çalışmada sonuç olarak, üniversite öğrencilerinin, bireysel girişimler sonucu gerçekleştirdikleri etkinlikler dışında, yoğun olarak okullar tarafından düzenlenen etkinliklere katıldıkları, etkinliklerin önemli bir bölümünde üniversite içinde buldukları ve üniversitelerde oluşturulan topluluk ve kulüpler aracılığıyla çeşitli etkinliklere yöneldikleri ve ilgi alanlarını belirlediği sonucuna ulaşılmıştır.

Drakou ve diğerleri (2006)'nin, Öğrencilerin boş zaman kısıtlamalarını araştırmak, öğrencilerin yaş, cinsiyet, yaşadığı bölge ve sağlığının fiziksel aktivitelere katılımı üzerindeki etkilerini belirlemek amacıyla yaptıkları bu çalışmaya Yunanistan'da Atina ve Selanik bölgesinden Aralık 2005-Şubat 2006 tarihleri arasında 320 öğrenci katılmıştır. Yapılan araştırmada Alexsandrıs ve carroll (1997) tarafından geliştirilen 39 sorudan oluşan "Algılanan Boş Zaman Engelleri Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; katılımcıların boş zamanlarında spor etkinliklerine katılımlarının önündeki algılanan engeller arasında maddi imkanların yetersizliği ve tesis yetersizliği olduğu belirlenmiştir. Ayrıca beslenme alışkanlıkları ve sağlık faktörü katılımcılar tarafından engel olarak neredeyse hiç gösterilmemiştir.

Güngörmüş ve diğerleri (2006)'nin, Ankara ilinde bulunan Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında görev yapan öğretim elemanlarının boş zamanlarını nerelerde, nasıl değerlendirdiği ve boş zamanlarını değerlendirmenin iş verimini ne şekilde etkilediğini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmaya Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesinden rastgele seçilen 103 öğretim elemanı katılmıştır. Araştırmada 20 sorudan oluşan bir anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; öğretim elemanlarının boş zamanlarını daha çok açık alanda ve spor tesislerinde değerlendirdikleri tespit edilmiş; boş zamanlarını spor yaparak, spor müsabakaları izleyerek, televizyon seyrederek, kitap, dergi ve gazete okuyarak geçirdikleri tespit edilmiştir. Boş zaman faaliyetlerine katılmama nedenlerinin ise yeterli vakitlerinin olmaması ve maddi imkanlarının yetersiz olması olarak tespit edilmiştir. Ayrıca boş zaman faaliyetlerine katılımın iş verimlerini olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Şahin (2006)'in, Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin boş zaman etkinliklerinin belirlenmesi amacıyla yaptığı bu çalışmaya tesadüfi yolla seçilen 300 öğrenci katılmıştır. Araştırmada, veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen bir anket formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; boş zaman etkinlik tercihlerinin, cinsiyete göre farklılık gösterdiği erkeklerin daha çok spor etkinliklerine yönelirken kadınların müzik dinlemeyi tercih ettiği ortaya konulmuştur. Ayrıca, erkek öğrencilerin etkinliklere, izleyici olmaktan çok katıldıkları, kadın öğrencilerin ise daha çok izleyici olmayı tercih ettikleri gözlenmiştir. Etkinliklerin topluluk içerisinde ya da üniversite etkinliği olarak değil, daha çok bireysel olarak gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

Damianidis ve diğerleri (2007)'nin, Öğrencilerin rekreasyonel faaliyetlere katılımlarının önündeki algılanan engelleri belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmaya Yunanistan Livadia Şehrinde bulunan devlet okullarında öğrenim gören tabakalı örnekleme yöntemiyle seçilmiş 643 ortaokul ve lise öğrencisi katılmıştır. Ders dışı spor etkinliklerine katılımın önündeki algılanan engelleri belirlemek için Alexandris ve Carroll (1997b) tarafından geliştirilen anketin uyarlanmış bir versiyonu kullanılmıştır. Bu çalışmada incelenen faktörler; lise ve ortaokul öğrencilerinin ders dışı spor etkinliklerine katılım engelleri, kadın ve erkekler arasındaki algılanan engel farklılıkları ve sporcu olanlar ile sporcu olmayanlar arasındaki algılanan engel farklılıklarıdır. Araştırma

sonucunda; maddi imkanların yetersiz olduğu ve bilgi eksikliğinden kaynaklanan engeller olduğu belirlenmiştir. Ayrıca kadınların erkeklere göre daha ilgisiz olduğu, sporcu olanların ise sporcu olmayanlara göre aktivitelere katılım puanının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Kandaz Gelen ve Hergüner (2007)'in, Sakarya il merkezinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilk ve orta dereceli okullarda görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin boş zamanlarını nasıl ve ne şekilde değerlendirdiklerini ortaya koymak için yaptıkları çalışmaya ilk ve orta dereceli okullarda görev yapan 69 beden eğitimi ve spor öğretmeni katılmıştır. Araştırmada, uzman görüşlerinden yararlanılarak araştırmacı tarafından geliştirilen 31 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır. Araştırma sonunda; Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin boş zaman bulamama ve ekonomik yetersizlik nedeni ile yeteri kadar etkinliklere katılmadıkları, boş zamanlarını genellikle evde televizyon seyrederek veya gazete, dergi, kitap okuyarak değerlendirdikleri görülmüştür. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin boş zamanlarını verimli kullanmadıkları, kurumlarınca boş zamanların değerlendirmek için imkan sağlanmadığı, imkan sağlandığında boş zamanlarını spor yaparak ve okuyarak değerlendirecekleri tespit edilmiştir.

Özdilek ve diğerleri (2007)'nin, Dumlupınar ve Sakarya Üniversitelerinde öğrenim gören Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin boş zaman etkinliklerine katılım nedenleri ve düzeylerini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmaya 336 öğrenci katılmıştır. Bu araştırmada, uzman görüşleri de alınarak araştırmacılar tarafından geliştirilen 22 sorudan oluşan bir anket kullanılmıştır. Yapılan araştırmada öğrencilerin rekreatif faaliyetlere katılma konusunda bilinçli oldukları ve katılmak istedikleri halde özellikle ekonomik yetersizlikler başta olmak üzere bu faaliyetlere katılabilecekleri tesislerin, programların ve rehberlik yapacak uzman insanların kısıtlı olması gibi sebepler sonucunda bunu gerçekleştiremedikleri tespit edilmiştir.

Shah ve Yusof (2007)'un, Üniversite öğrencilerinin boş zamanlarında sportif aktivitelere katılıp katılmadıklarını ve boş zamanlarında sportif aktivitelere katılmamalarının önündeki engelleri incelemek amacıyla yaptıkları çalışmaya Malezya Putra Üniversitesinden 303 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. Yapılan araştırmada

Crawford ve Godbey (1987) tarafından hazırlanan “Boş Zaman Sınırlamaları” anketi ve araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgiler formu kullanılmıştır. Uygulanan anket katılımcıların spor aktivitelerine katılımlarına engel olabilecek yapısal, kişiler arası ve kişisel faktörleri belirlemektedir. Araştırma sonucunda; katılımcıların boş zamanlarında sportif aktivitelere katılımlarına engel oluşturan faktörlerin mevcut spor aktivitelerinin yetersizliği, maddi imkanların yetersiz oluşu ve tesis yetersizliği olarak belirtilmiştir. Ayrıca kadın öğrenciler erkek öğrencilere göre daha fazla kişisel engel oluşturan faktörlerden bahsetmişlerdir.

Çakır (2008)’ın, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesinde görev yapan akademik ve idari personelin boş zamanlarını değerlendirmede spora verdikleri önemi tespit etmek amacıyla yaptığı bu çalışmaya 213 akademik ve idari personel katılmıştır. Araştırmaya katılan öğretim elemanları ve idari personel ile bire bir görüşülerek 12 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır. Yapılan araştırmada akademik ve idari personelin yüksek oranda spor yapma alışkanlığına sahip olduğu ve ağırlıklı olarak takım sporlarını tercih ettiği tespit edilmiştir.

Tel ve Köksalan (2008)’ın, Doğu Anadolu Bölgesi’nde bulunan beş üniversitede görev yapan öğretim üyelerinin boş zaman etkinlikleri içerisinde hangi sporu tercih ettiklerini ve ne sıklıkla katıldıklarını bazı değişkenlerle spor yapma sıklıklarını, tercih etme nedenlerini ve yapmak istedikleri spor branşlarını tespit etmek amacıyla yaptıkları çalışma 468 öğretim üyesine uygulanmıştır. Araştırmada, araştırmacılar tarafından geliştirilen 21 sorudan oluşan bir anket kullanılmıştır. Yapılan bu araştırmaya göre öğretim üyelerinde spor etkinliklerinin “arasıra ve sıklıkla” izlendiği görülürken, spor faaliyetlerine katılma durumları “arasıra ve nadiren” yüksek olarak görülmektedir. Erkek öğretim üyeleri, kadın öğretim üyelerine göre “her zaman, sıklıkla, arasıra” yüksek oranlarda spor yapmaktadırlar. Yaşları genç olan öğretim üyeleri ve yardımcı doçent kadrosunda bulunanların “her zaman” spor yapma oranları yüksek değerdedir. Nadiren spor yapma oranı yaş seviyesi arttıkça artmaktadır. Öğretim üyelerinin spor yapma alışkanlıklarına bakıldığında, erkek öğretim üyeleri yürüyüş ve futbolu tercih ederken, kadın öğretim üyeleri; yürüyüş, halk oyunları ve modern danslar tercih etmektedirler. Kadın öğretim üyeleri; basketbol, avcılık, vücut geliştirme, kayak, dağcılık, kürek ve binicilik gibi

faaliyetlere katılmadıkları görülmüştür. Sağlığını korumak için spor yapmak en yüksek oranda tespit edilmiştir.

Demirel ve Harmandar (2009)'ın, Üniversite öğrencilerinin rekreasyonel etkinliklere katılımlarına engel oluşturabilecek faktörlerin belirlenmesi amacıyla yaptıkları çalışmaya Dumlupınar, Sakarya ve Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören 235 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Gürbüz ve Karaküçük (2007) tarafından geliştirilen “Boş Zaman Engelleri Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; katılımcıların okudukları üniversite değişkeni ile Tesis/Hizmet/Ulaşım, Sosyal Ortam ve Bilgi Eksikliği ile Birey psikoloji alt boyutlarında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bunun yanı sıra katılımcıların cinsiyeti ile “Boş Zaman Engelleri Ölçeği” arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Masmanidis ve diğerleri (2009)'nin, Üniversite öğrencilerinin sportif etkinliklere katılımları üzerindeki algılanan engelleri belirlemek, spor yapan kişiler ile spor yapmayan kişilerin spor etkinliklerine katılımları arasındaki ilişkiyi belirlemek ve spor yapmayan kişilerin etkinliklere katılımlarına etki eden algılanan engel boyutlarını belirlemek amacıyla yaptıkları bu çalışmaya 2005-2006 Öğretim yılı içerisinde Yunanistan'da 7 farklı Üniversitede öğrenim gören 3.041 kişi gönüllü olarak katılmıştır. Yapılan çalışmada Masmanidis (2008) tarafından geliştirilen 25 sorudan oluşan “Üniversite Spor Engelleri Anketi (USCQ)” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların spor etkinliklerine katılımlarına etki eden 9 faktör olduğu görülmüştür. Katılımcıların spor etkinliklerine katılımlarına engel oluşturan faktörler arasında ilk sırada tesis yetersizliği yer almaktadır bunu bilgi eksikliği izlemektedir.

Yerlisu Lapa ve Ardahan (2009)'ın, Akdeniz Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin boş zamanlarını nasıl değerlendirdiklerini, rekreatif etkinliklere katılma, katılmama nedenleri ve cinsiyetin bu nedenler üzerindeki etkisini tespit etmek amacıyla yaptığı bu çalışmaya 1138 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmada, araştırmacı tarafından hazırlanan 15 sorudan oluşan bir anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; Öğrenciler boş zamanlarında daha çok pasif katılım gerektiren müzik dinlemek, sinema ve tiyatro gibi sosyal aktivitelerde bulunmak, kitap okumak gibi etkinlikleri tercih ettikleri tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra aktif ve pasif katılımın söz konusu olduğu tüm

etkinliklere katılım gerekçeleri olarak; eğlenmek, arkadaşlarıyla birlikte olmak ve rahatlamak gibi nedenlerin ilk sırada yer aldığı görülmüştür buna karşın sağlıklı olmak ve egzersiz yapmak gibi nedenler en son sırada yer almaktadır. Etkinliklere katılamama nedenleri ise kadınlarda; ders yoğunluğu, etkinlik gün ve saatlerin uymaması, etkinlik saatlerinin dersleriyle çakışması, erkeklerde; etkinliklerin ilgi çekici olmaması, maddi yetersizlikler ve arkadaş çevresinin ilgisizliği olduğu tespit edilmiştir.

Can (2010)'ın, Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü 4. Sınıfında öğrenim gören öğrenci ailelerinin boş zamanlarını değerlendirme biçimlerini belirlemek amacıyla yaptığı bu çalışmaya tesadüfi örneklem metoduyla belirlenen 610 kişi katılmıştır. Araştırmada, boş zamanları değerlendirme ölçeğinden oluşan bir anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; ailelerin yeterince isabetli bir şekilde boş zamanlarını değerlendiremedikleri, katılım biçimlerinin bilinçli olmadığı ve pasif olduğu, gelir düzeylerinin düşük olması nedeniyle diğer faaliyetlere yeterince katılmadıkları tespit edilmiştir.

Cerin ve diğerleri (2010)'nin, Yetişkinlerin boş zamanlarında fiziksel aktivitelere katılımlarının önündeki algılanan engelleri belirlemek ve ekolojik perspektiften değerlendirmek amacıyla 2003-2004 yılları arasında Avusturalya'da yaptıkları çalışmaya 2194 kişi gönüllü olarak katılmıştır. Yapılan araştırmada Uluslararası Fiziksel Aktivite Anketi (IPAQ) kullanılmıştır. Katılımcıların boş zamanlarında sportif aktivitelere katılımlarına engel oluşturabilecek kişisel, sosyal ve çevresel faktörler belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda; katılımcıların boş zamanlarında fiziksel aktivitelere katılımlarına etki edebilecek algılanan engeller kişilerin motivasyon eksikliği, zaman yetersizliği ve tesis eksikliği olarak belirlenmiştir.

Gürbüz ve diğerleri (2010)'nin, Ankara ilinde yaşayan bireylerin rekreasyonel aktivitelere katılımının önündeki algılanan engel farklılıklarının belirlenmesi amacıyla yaptıkları bu çalışmaya 2531 birey katılmıştır. Katılımcıların rekreasyonel aktivitelere katılımlarındaki engellerin belirlenmesi için Alexandris ve Carroll (1997) tarafından geliştirilen “Boş Zaman Engelleri Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; katılımcıların rekreasyonel aktivitelere katılımlarına engel olarak “tesisler, hizmet ve

ulaşım” faktörü ilk sırada yer alırken bunu “bilgi eksikliği ve sosyal ortam” faktörünün takip ettiği ve son olarakta zaman yetersizliği faktörünün etkili olduğu tespit edilmiştir.

Palen ve diğerleri (2010)’nin, Cape Town’ da yaşayan ergenlerin boş zamanlarında sportif aktivitelere katılımlarına engel oluşturan faktörleri belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmaya Güney Afrika Mitchell ovasında düşük gelirlili bir ilçede bulunan 25 liseden 6’sı yetenek kaygıları nedeniyle devre dışı bırakılarak seçilen 114 lise öğrencisi katılmıştır. Katılımcılar grup tartışması yoluyla sosyo-kültürel kısıtlamaları ve kişisel faktörleri ortaya koymuşlardır. Araştırma sonucuna göre katılımcıların boş zamanlarında spor etkinliklerine katılımlarına engel oluşturan sosyo kültürel faktörler arasında tesis ve maddi imkanların yetersizliğinin olduğu, kişisel faktörler arasında ise spor aktivitelere karşı ilgisizliğin olduğu belirlenmiştir. Katılımcılardan az bir kısmı ise fiziksel efor sarfetmeyi sevmediğinden ve belli kurallar çerçevesinde spor yapmaktan hoşlanmadığından bahsetmiştir.

Akgül (2011)’ün, farklı kültürlerdeki bireylerin boş zaman aktivitelerine yönelik tutumlarının İngiltere/Londra ve Türkiye/Ankara örnekleri üzerinde incelenmesi amacıyla yaptığı çalışmaya 2009-2010 Eğitim-Öğretim yılında Londra’da öğrenim gören 221 üniversite öğrencisi ile Ankara’da öğrenim gören 462 üniversite öğrencisi gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmada Ragheb ve Beard (1982) tarafından geliştirilen 36 sorudan oluşan “Boş Zaman Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; boş zamanlara karşı olan tutum cinsiyet değişkenine göre Ankara’da yaşayan bireylerde kadınların lehine ölçeğin bilişsel alt boyutunda farklılık gösterirken Londra’da yaşayan bireylerde hiçbir farklılık göstermemektedir. Boş zaman tutumu ile yaş faktörü arasında Ankara’daki bireylerde genel olarak farklılık bulunmazken Londra’da yaşayan 17-22 yaş arasındaki 22 ve üstü yaştaki gençlere oranla ölçeğin bilişsel alt boyutunda anlamlı farklılık bulunmuştur. Boş zaman tutumu ile gelir düzeyi arasında hem Londra’da hem de Ankara’da yaşayan bireylerde anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Sabbağ ve Aksoy (2011)’un, Adıyaman’daki üniversite öğrencilerinin ve kamu-özel sektör çalışanlarının boş zaman alışkanlıkları, etkinlikleri, kentteki mevcut ve istenen tesisler hakkında isteklerinin belirlenmesi amacıyla yaptıkları çalışmaya 100 üniversite öğrencisi ve 100 kamu-özel sektör çalışanı olmak üzere toplam 200 kişi katılmıştır.

Araştırma verileri karşılıklı görüşme tekniği ile toplanmıştır. Yapılan çalışmada öğrenci ve çalışanların büyük çoğunluğunun boş zaman bulabildikleri ancak bu boş zamanı değerlendirme aşamasında farklı düzeyde sıkıntılar yaşadıkları sonucuna varılmıştır. Bu sorunların başında; spor, dinlenme tesislerinden oluşan sosyal yaşam alanları ile el becerisi veya meslek edindirme kurs olanaklarının yetersiz olması gelmektedir.

Tawfik Amin ve diğerleri (2011)'nin, İş-dinlenme alanları arasındaki fiziksel aktivite alışkanlıkları ve boş zamanlarında fiziksel aktivitelere katılımlarının önündeki algılanan engelleri belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmaya Al- Hassa'da yaşayan 2176 yetişkin suudi gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcılara “fiziksel Aktivite Anketi” ve “Algılanan Boş Zaman Engelleri Anketi” uygulanmıştır. Araştırma sonucunda; katılımcıların boş zamanlarında spor aktivitelerine katılımlarının önündeki algılanan engeller hava şartları, gelenekleri, tesis ve zaman yetersizliği olarak belirlenmiştir.

Gürbüz ve Temir (2012) 'in, rekreasyonel aktivitelere katılımın önündeki engellerin incelenmesi amacıyla yaptıkları çalışmaya 154 erkek 146 kadın olmak üzere toplam 300 kişi katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Alexsandris ve Carroll (1997) tarafından geliştirilen “Boş Zaman Engelleri” ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; katılımcıların cinsiyetlerine göre yapılan analiz sonuçları incelendiğinde erkek katılımcılar için zaman faktörü en önemli etken olarak görülürken kadın katılımcılar için sosyal ortam ve bilgi eksikliği faktörleri en önemli etkenler olarak belirtilmiştir. Ayrıca birey psikolojisi, sosyal ortam ve bilgi eksikliği, ilgi eksikliği ve arkadaş eksikliği alt boyutlarında düşük eğitim düzeyindeki bireylerin, eğitim seviyesi yüksek olan bireylere göre daha fazla engel belirttikleri görülmüştür.

Özşaker (2012)'in, Adnan Menderes Üniversitesinde okuyan öğrencilerin boş zaman aktivitelerine katılamama nedenlerini incelemek amacıyla yaptığı çalışmaya beden eğitimi ve spor yüksekokulu, sağlık yüksekokulu, eğitim fakültesi resim ve müzik bölümleri ve Nazilli meslek yüksek okullarından toplam 328 öğrenci katılmıştır. Araştırmada, Gürbüz ve Karaküçük tarafından geliştirilen üniversite öğrencilerinin rekreasyonel etkinliklerine katılımlarına engel teşkil edebilecek unsurları değerlendiren “Boş Zaman Engelleri Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; Üniversite gençlerinin boş zaman etkinliklerine katılmada güçlük çektikleri, özellikle kadın öğrencilerin erkeklere

göre aktivitelere katılmada daha pasif ve çekingen oldukları, Üniversitede tesislerin ve organizasyonun yetersiz olduğu, refah düzeyinin rekreatif faaliyetlere katılmada önemli bir etken olduğu, gençlere boş zamanlarını değerlendirmede etkili bir ortamın sunulmadığı tespit edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırma grubu, veri toplama araçları, veri toplama araçlarının saha uygulama süreci (İşlem) ve verilerin analizi ile ilgili açıklamalar yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada, sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan; geniş gruplar üzerinde yürütülen, gruptaki bireylerin bir olgu veya olayla ilgili olarak görüşlerinin, tutumlarının alındığı, olgu ve olayların betimlenmeye çalışıldığı tarama (survey) yöntemi kullanılmıştır (Karakaya, 2009). Bu yöntemde, araştırmaya konu olan birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir biçimde değiştirme ve etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2005).

3.2. Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2011-2012 Eğitim-Öğretim Yılı bahar yarıyılında, Karadeniz Teknik Üniversitesi ve Kocaeli Üniversitesi'nde öğrenim gören 413'ü kadın ve 237'si erkek olmak üzere toplam 650 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Öğrencilerin yaşları 18 ile 41 arasında değişmekte olup yaş ortalamaları 21.64 ± 2.60 'tır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 285'i 1.sınıfta, 145'i 2.sınıfta, 100'ü 3.sınıfta ve 120'si ise 4.sınıfta öğrenim görmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada 'Kişisel Bilgi Formu' ve 'Boş Zaman Engelleri Ölçeği-18' veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından geliştirilen ‘Kişisel Bilgi Formu’; araştırmaya konu olan Karadeniz Teknik Üniversitesi ve Kocaeli Üniversitesi’nde farklı bölümlerde öğrenim gören öğrenciler hakkında bilgi toplamak amacıyla araştırmada inceleme konusu olan cinsiyet, yaş, üniversite, sınıf, aylık ortalama gelir durumu ve geçmişte herhangi bir spor dalı ile ilgilenme durumu bağımsız değişkenleriyle ilgili sorulardan oluşmaktadır.

3.3.2. Boş Zaman Engelleri Ölçeği-18

Öğrencilerin, rekreasyonel etkinliklere katılımının önündeki engelleri öğrenci algısına göre belirlemede Alexandris ve Carroll (1997) tarafından geliştirilen, Karaküçük ve Gürbüz (2007) tarafından Türkçeye uyarlanan, Gürbüz ve diğerleri (2012) tarafından doğrulayıcı faktör analizi ile faktör yapısı yeniden test edilen “Boş Zaman Engelleri Ölçeği-18” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Özgün ölçek, 29 madde ve 7 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar; (a) Birey Psikolojisi, (b) Bilgi Eksikliği, (c) Tesisler/Hizmet, (d) Ulaşılabilirlik/Parasal, (e) Arkadaş Eksikliği, (f) Zaman ve (g) İlgi Eksikliği biçimindedir (Alexandris ve Carroll, 1997). Ölçeğin Türkçe formu ise 27 madde ve 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar; (a) Birey Psikolojisi (4 madde), (b) Sosyal Ortam ve Bilgi Eksikliği (5 madde), (c) Tesis/Hizmet ve Ulaşım (8 madde), (d) Arkadaş Eksikliği (3 madde), (e) Zaman (4 madde) ve (f) İlgi Eksikliği (3 madde) biçimindedir (Karaküçük ve Gürbüz, 2006). Bu araştırmada kullanılan ölçek formu ise 18 madde ve 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar; (a) Birey Psikolojisi (3 madde), (b) Bilgi Eksikliği (3 madde), (c) Tesis (3 madde), (d) Arkadaş Eksikliği (3 madde), (e) Zaman (3 madde) ve (f) İlgi Eksikliği (3 madde) biçimindedir Ölçek maddeleri (1) “Kesinlikle Önemsiz” ve (4) “Kesinlikle Önemli” biçiminde sıralanmakta ve puanlanmaktadır. Ölçek alt faktörleri için Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları 0.65 ile 0.86 arasında değişirken ölçeğin tümü için 0.85 olarak hesaplanmıştır (Gürbüz ve diğerleri, 2012). Bu araştırmada toplanan veriler üzerinde hesaplanan Cronbach Alpha iç tutarlık katsayıları ise ölçek alt faktörleri için 0.60 ile 0.85 arasında değişirken ölçeğin tümü için 0.82’dir.

3.4. İşlem

Araştırmada kullanılan veri toplama aracının uygulaması, 2011-2012 Eğitim-Öğretim yılı bahar döneminde, çalışma örneklemini oluşturan Karadeniz Teknik Üniversitesi ve Kocaeli Üniversitesi öğrencilerinin boş zaman dilimleri içerisinde gerçekleştirilmiştir. Yönergede, araştırmanın amacı ile ilgili gerekli açıklamalar yapılarak veri toplama aracının doldurulması hakkında detaylı bilgilere yer verilmiştir. Veri toplama aracı, öğrenciler tarafından gönüllü olarak doldurulmuştur. Araştırmacı tarafından toplanan anket formları, kontrol edilerek eksik veya yanlış doldurulanlar araştırma dışında tutulmuştur. Daha sonra, üniversite öğrencilerine uygulanan anketlerin geçerli ve kabul edilebilir nitelikte olanları (650), değerlendirilmek üzere kodlanarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan verilerin analizi SPSS 20.0 istatistik paket programında yapılmıştır. Verilerinin değerlendirilmesinde istatistikî yöntem olarak; frekans, aritmetik ortalama, standart sapma, minimum-maksimum değerler, ölçeğin tümü ve alt boyutları için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı, bağımsız gruplar için t-Testi ve bağımsız gruplar için tek yönlü varyans analizi (Anova) yöntemleri kullanılmıştır. Ayrıca tek yönlü varyans analizi (Anova)'nde, birimler arası farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla da Scheffe ve Dunnett's C testleri yapılmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi $\alpha=0.05$ olarak alınmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde üniversite öğrencilerinin, 'Boş Zaman Engelleri Ölçeği'nden aldıkları puanların ne düzeyde olduğu; bu puanlar ile cinsiyet, yaş, üniversite, sınıf, gelir durumu ve geçmişte herhangi bir spor dalı ile ilgilenme durumu değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına ilişkin bulgulara yer verilmiş ve bu bulgular tartışılmıştır.

Aşağıdaki tabloda, araştırmaya katılan öğrencilerin 'Boş Zaman Engelleri Ölçeği'nden aldıkları puanların aritmetik ortalaması, standart sapması ve minimum-maksimum değerleri sunulmuştur.

Tablo 1: Tüm Katılımcılar İçin Ölçek Puanlarının Dağılımı

Faktör	N	Ort.	ss	Minimum	Maksimum
1. Bireysel Psikoloji	650	7.09	2.15	3	12
2. Bilgi Eksikliği	650	7.47	2.51	3	12
3. Tesis	650	8.87	2.21	3	12
4. Arkadaş Eksikliği	650	7.07	2.32	3	12
5. Zaman	650	7.99	1.86	3	12
6. İlgisizlik	650	6.67	2.40	3	12
Ölçeğin Tümü	650	45.17	7.95	18	68

Yukarıdaki tabloya göre; ölçeğin tümünden alınan puanların aritmetik ortalaması Ort=45.17 ve standart sapması Ss=7.95'tir. Öğrencilerin, Tesis (Ort=8.87) ve Zaman (Ort=7.99) alt boyutunda ortalama puanlarının daha yüksek olduğu gözlenirken, İlgisizlik alt boyutunda (Ort=6.67) en düşük ortalama puana sahip oldukları tespit edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bu bulgu, çeşitli örneklem grupları üzerinde konu ile ilgili yapılan çalışmalardan elde edilen bulgularla büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. Bu çalışmalar (Tawfik Amin ve diğerleri, 2011; Güngörmüş ve diğ., 2006; Gürbüz ve diğ., 2010; Özdilek ve diğerleri, 2007; Kandaz Gelen ve Hergüner, 2007; Çolakoğlu, 2005; Shah ve Yusof, 2007; Cerin ve diğ., 2010; Masmanidis ve diğ., 2009) incelendiğinde, rekreatif etkinliklere katılımın önündeki engellerin genellikle tesis ve zaman yetersizliği ile ilgili olduğu gözlenmektedir.

Aşağıdaki tabloda, araştırmaya katılan öğrencilerin 'Boş Zaman Engelleri Ölçeği'nden aldıkları puanların cinsiyet değişkenine göre t-Testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 2: Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları

Faktör	Cinsiyet	N	Ort.	ss	t	p
1. Bireysel Psikoloji	Kadın	413	7.29	2.11	3.224	0.001*
	Erkek	237	6.73	2.18		
2. Bilgi Eksikliği	Kadın	413	7.55	2.51	0.984	0.326
	Erkek	237	7.35	2.52		
3. Tesis	Kadın	413	8.96	2.12	1.224	0.221
	Erkek	237	8.73	2.35		
4. Arkadaş Eksikliği	Kadın	413	7.18	2.34	1.607	0.109
	Erkek	237	6.88	2.29		
5. Zaman	Kadın	413	8.23	1.75	4.177	0.000*
	Erkek	237	7.58	1.98		
6. İlgi Eksikliği	Kadın	413	6.83	2.40	2.200	0.028*
	Erkek	237	6.40	2.39		
Ölçeğin Tümü	Kadın	413	46.03	7.85	3.687	0.000*
	Erkek	237	43.67	7.93		

*p<0.05

Tablo 2'ye göre; üniversite öğrencilerinin Boş Zaman Engelleri Ölçeği'nden aldıkları puanlar, Bireysel Psikoloji (t=3.224, p<0.05), Zaman (t=4.177, p<0.05), İlgi Eksikliği (t=2.200, p<0.05) alt boyutlarında ve ölçeğin tümü için (t=3.687, p<0.05) cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. Söz konusu alt boyutlarda ve ölçeğin tümü için kadın öğrencilerin puan ortalamaları (Ort_{Bireysel Psikoloji}=7.29, Ort_{Zaman}=8.23, Ort_{İlgi Eksikliği}=6.83, Ort_{Ölçek}=46.03), erkek öğrencilerin puan ortalamalarından daha yüksektir.

Cinsiyetin rekreasyonel etkinliklere katılım üzerinde etkisinin olduğunu ve boş zaman faaliyetlerini tercih etmede önemli bir rol oynadığını ortaya koyan birçok araştırma

bulunmaktadır. Ankara ilinde yaşayan bireylerin rekreasyonel faaliyetlere katılımının önündeki algılanan engel farklılıklarının incelendiği bir çalışmada; “tesis/hizmet ve ulaşım”, “sosyal ortam ve bilgi eksikliği”, “birey psikolojisi” ve “zaman” alt boyutlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Gürbüz ve diğerleri, 2010). Alexandris ve Carroll (1997) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir diğer çalışmada da “birey psikolojisi”, “tesis yetersizliği” ve “maddi imkânların yetersizliği” alt boyutlarında cinsiyete göre kadınların lehine anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Özşaker (2012) tarafından yapılan bir çalışmada ise Adnan Menderes Üniversitesinde okuyan öğrencilerin boş zaman aktivitelerine katılmama nedenleri incelenmiş ve boş zamanlara katılımı engelleyen faktörler arasındaki alt boyutlar ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Birey psikolojisi, bilgi eksikliği ve zaman alt boyutlarında kadınların lehine anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Rekreatif etkinliklere katılmama nedenleri ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkinin incelendiği birçok çalışmada (Yusof ve Shah, 2007; Damianidis ve diğ., 2007; Tawfik Amin ve diğ., 2011) da benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Aşağıdaki tabloda, araştırmaya katılan öğrencilerin ‘Boş Zaman Ölçeği’nden aldıkları puanların yaş değişkenine göre Anova sonuçları sunulmuştur.

Tablo 3: Yaşa Göre Anova Sonuçları

Faktör	Yaş	N	Ort.	Ss	F	p	Anlamlı Fark
1. Bireysel Psikoloji	20 Yaş ve Altı	255	6.96	1.97	0.856	0.425	
	21-23 Yaş	279	7.20	2.17			
	24 Yaş ve Üstü	116	7.08	2.46			
2. Bilgi Eksikliği	20 Yaş ve Altı	255	7.50	2.65	0.019	0.981	
	21-23 Yaş	279	7.46	2.39			
	24 Yaş ve Üstü	116	7.46	2.49			
3. Tesis	20 Yaş ve Altı	255	8.95	2.21	0.219	0.803	
	21-23 Yaş	279	8.82	2.19			
	24 Yaş ve Üstü	116	8.84	2.24			
4. Arkadaş Eksikliği	20 Yaş ve Altı	255	7.13	2.31	1.233	0.292	
	21-23 Yaş	279	6.92	2.21			
	24 Yaş ve Üstü	116	7.30	2.61			
5. Zaman	20 Yaş ve Altı	255	7.80	1.92	3.817	0.022	20 Yaş ve
	21-23 Yaş	279	8.01	1.73			Altı-24 Yaş
	24 Yaş ve Üstü	116	8.37	1.98			ve Üstü
6. İlgi Eksikliği	20 Yaş ve Altı	255	6.59	2.29	0.557	0.573	
	21-23 Yaş	279	6.79	2.44			
	24 Yaş ve Üstü	116	6.58	2.58			
Ölçeğin Tümü	20 Yaş ve Altı	255	44.93	7.57	0.309	0.734	
	21-23 Yaş	279	45.21	8.02			
	24 Yaş ve Üstü	116	45.62	8.63			

*p<0.05

Tablo 3'e göre; üniversite öğrencilerinin Boş Zaman Engelleri Ölçeği'nden aldıkları puanlar, Zaman (F=3.817, p<0.05) alt boyutunda yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Söz konusu alt boyutta, birimler arası farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, '24 Yaş ve Üstü' grupta yer alan öğrencilerin puanları (Ort=8.37), '20 Yaş ve Altı' grupta yer alan öğrencilerin puanlarından (Ort=7.80) daha yüksektir. Tawfik Amin ve diğerleri (2011), tarafından yapılan bir araştırmada boş zamanlarda fiziksel aktivitelere katılımın önündeki algılanan engeller ile yaş faktörü arasındaki ilişki incelenmiş ve araştırma sonuçlarına paralel olarak 18-25 yaş arasındaki katılımcıların tesis yetersizliği, zaman alt boyutlarındaki puanlarının yüksek olduğu görülmüştür. Alexandris ve Carroll (1997) tarafından yapılan bir diğer araştırmada ise üniversite öğrencilerinin rekreasyonel aktivitelere katılımlarını engelleyen etkenler ile yaş faktörü arasında "birey psikolojisi" ve "bilgi eksikliği" alt boyutlarında anlamlı farklılıklar görülmüştür. 45-65 yaş arası katılımcıların ölçek puanları 26-35 yaş arası katılımcılara oranla daha yüksek bulunmuştur.

18-25 yaş, 26-35 yaş ve 36-45 yaş arası katılımcılar arasında ise anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Aşağıdaki tabloda, araştırmaya katılan öğrencilerin 'Boş Zaman Ölçeği'nden aldıkları puanların üniversite değişkenine göre t-Testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 4: Üniversiteye Göre t-Testi Sonuçları

Faktör	Üniversite	N	Ort.	ss	t	P
1. Bireysel Psikoloji	Karadeniz Teknik	326	7.01	2.07	0.879	0.380
	Kocaeli	324	7.16	2.23		
2. Bilgi Eksikliği	Karadeniz Teknik	326	7.56	2.50	0.829	0.408
	Kocaeli	324	7.39	2.52		
3. Tesis	Karadeniz Teknik	326	8.96	2.16	0.964	0.335
	Kocaeli	324	8.79	2.25		
4. Arkadaş Eksikliği	Karadeniz Teknik	326	7.03	2.32	0.407	0.684
	Kocaeli	324	7.11	2.33		
5. Zaman	Karadeniz Teknik	326	7.85	1.87	2.010	0.045*
	Kocaeli	324	8.14	1.84		
6. İlgi Eksikliği	Karadeniz Teknik	326	6.51	2.41	1.787	0.074
	Kocaeli	324	6.84	2.39		
Ölçeğin Tümü	Karadeniz Teknik	326	44.91	8.10	0.835	0.404
	Kocaeli	324	45.43	7.81		

*p<0.05

Tablo 4'e göre; üniversite öğrencilerinin Boş Zaman Engelleri Ölçeği'nden aldıkları puanlar, Zaman (t=2.010, p<0.05) alt boyutunda üniversite değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Söz konusu alt boyutta Kocaeli Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin puan ortalaması (Ort_{Zaman}=8.14), Karadeniz Teknik Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamasından (Ort_{Zaman}=7.85) daha yüksektir.

Rekreatif etkinliklere katılımın önündeki algılanan engellerin Zaman boyutunda Kocaeli Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaşmasının, Kocaeli ilinin büyükşehir olmasından ötürü özellikle sportif rekreasyon alanlarına ulaşımın Trabzon iline kıyasla daha fazla zaman almasından kaynaklanabileceği şeklinde değerlendirilebilir.

Aşağıdaki tabloda, araştırmaya katılan öğrencilerin ‘Boş Zaman Ölçeği’nden aldıkları puanların sınıf değişkenine göre Anova sonuçları sunulmuştur.

Tablo 5: Sınıflara Göre Anova Sonuçları

Faktör	Sınıf	N	Ort.	ss	F	p	Anlamlı Fark
1. Bireysel Psikoloji	1	285	7.16	2.11	0.790	0.500	
	2	145	6.93	2.15			
	3	100	6.91	2.09			
	4	120	7.23	2.29			
2. Bilgi Eksikliği	1	285	7.44	2.57	0.961	0.411	
	2	145	7.43	2.54			
	3	100	7.85	2.39			
	4	120	7.31	2.41			
3. Tesis	1	285	8.93	2.20	0.417	0.741	
	2	145	8.93	2.24			
	3	100	8.87	1.99			
	4	120	8.68	2.37			
4. Arkadaş Eksikliği	1	285	6.93	2.36	1.389	0.245	
	2	145	7.10	2.28			
	3	100	7.48	2.17			
	4	120	7.03	2.40			
5. Zaman	1	285	7.83	1.95	2.472	0.061	
	2	145	7.99	1.97			
	3	100	8.41	1.25			
	4	120	8.04	1.89			
6. İlgililik Eksikliği	1	285	6.49	2.39	1.232	0.297	
	2	145	6.71	2.41			
	3	100	6.79	2.39			
	4	120	6.97	2.43			
Ölçeğin Tümü	1	285	44.78	8.01	0.920	0.431	
	2	145	45.08	8.03			
	3	100	46.31	7.35			
	4	120	45.25	8.20			

Tablo 5’e göre; üniversite öğrencilerinin Boş Zaman Engelleri Ölçeği’nden aldıkları puanlar, sınıf değişkenine göre ölçeğin tümü ve alt boyutları için anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Sınıf seviyesi yükseldikçe üniversite öğrencilerinin engel puanlarının yükselme eğiliminde olduğu, 4.sınıfta ise engel puanlarının görece azaldığı görülmektedir. Bu bulgu,

üniversite eğitiminin son yılında geleceğe dair özellikle mesleki kaygıların artması sonucu önceliklerin yer değiştirmiş olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Aşağıdaki tabloda, araştırmaya katılan öğrencilerin “Boş Zaman Engelleri Ölçeği”nden aldıkları puanların gelir durumu değişkenine göre Anova sonuçları sunulmuştur.

Tablo 6: Gelir Durumuna Göre Anova Sonuçları

Faktör	Gelir Durumu	N	Ort.	ss	F	p	Anlamlı Fark
1. Bireysel Psikoloji	250 TL Altı	58	7.66	1.63	2,958	0,032*	1-4
	251-500 TL	156	7.21	2.14			
	501-999 TL	187	7.17	2.31			
	1000 TL Üstü	249	6.82	2.11			
2. Bilgi Eksikliği	250 TL Altı	58	7.55	2.70	0,406	0,748	
	251-500 TL	156	7.64	2.55			
	501-999 TL	187	7.45	2.45			
	1000 TL Üstü	249	7.37	2.50			
3. Tesis	250 TL Altı	58	8.74	2.32	0,973	0,405	
	251-500 TL	156	9.10	2.31			
	501-999 TL	187	8.91	2.26			
	1000 TL Üstü	249	8.73	2.07			
4. Arkadaş Eksikliği	250 TL Altı	58	7.02	2.36	1,520	0,208	
	251-500 TL	156	6.96	2.13			
	501-999 TL	187	7.37	2.47			
	1000 TL Üstü	249	6.93	2.31			
5. Zaman	250 TL Altı	58	8.50	1.73	1,916	0,126	
	251-500 TL	156	7.86	1.66			
	501-999 TL	187	8.05	1.92			
	1000 TL Üstü	249	7.92	1.95			
6. İlgisi Eksikliği	250 TL Altı	58	7.21	2.62	1,141	0,332	
	251-500 TL	156	6.64	2.38			
	501-999 TL	187	6.68	2.21			
	1000 TL Üstü	249	6.56	2.51			
Ölçeğin Tümü	250 TL Altı	58	46.67	8.53	1.907	0.127	
	251-500 TL	156	45.40	7.62			
	501-999 TL	187	45.64	8.00			
	1000 TL Üstü	249	44.32	7.95			

*p<0.05

Tablo 6’ya göre; üniversite öğrencilerinin Boş Zaman Engelleri Ölçeği’nden aldıkları puanlar, bireysel Psikoloji (F=2.958, p<0.05) alt boyutunda gelir durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Söz konusu alt boyutta, birimler

arası farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, gelir durumunu ‘250 TL ve Altı’ olarak belirten öğrencilerin puanları (Ort=7.66), gelir durumunu ‘1000 TL ve Üstü’ olarak belirten öğrencilerin puanlarından (Ort=6.82) daha yüksektir.

Özşaker (2012) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada boş zaman aktivitelerine katılamama nedenleri incelenmiş ve boş zamanlara katılımı engelleyen faktörler arasındaki “birey psikolojisi”, “arkadaş eksikliği” ve “zaman” alt boyutları ile gelir durumu arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde rekreatif etkinliklere katılamama nedenleri ile gelir durumu değişkeni arasındaki ilişkinin incelendiği birçok araştırmada (Can, 2010; Okumuş, 2002; Bodur, 1988; Kandaz Gelen ve Hergüner, 2007; Drakau ve diğ., 2006) elde edilen bulgular da araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir.

Aşağıdaki tabloda, araştırmaya katılan öğrencilerin ‘Boş Zaman Engelleri Ölçeği’nden aldıkları puanların geçmişte herhangi bir spor dalı ile ilgilenme durumu değişkenine göre t-Testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 7: Geçmişte Herhangi Bir Spor Dalı İle İlgilenme Durumuna (GSİD) Göre t-Testi Sonuçları

Faktör	GSİD	N	Ort.	ss	t	p
Bireysel Psikoloji	İlgilendim	411	6.84	2.10	3.717	0.000*
	İlgilenmedim	237	7.49	2.17		
Bilgi Eksikliği	İlgilendim	411	7.37	2.56	1.359	0.174
	İlgilenmedim	237	7.65	2.42		
Tesis	İlgilendim	411	8.90	2.23	0.467	0.641
	İlgilenmedim	237	8.82	2.17		
Arkadaş Eksikliği	İlgilendim	411	6.84	2.34	3.298	0.001*
	İlgilenmedim	237	7.46	2.24		
Zaman	İlgilendim	411	7.90	1.92	1.733	0.084
	İlgilenmedim	237	8.16	1.74		
İlgi Eksikliği	İlgilendim	411	6.29	2.31	5.490	0.000*
	İlgilenmedim	237	7.34	2.43		
Ölçeğin Tümü	İlgilendim	411	44.15	7.87	4.326	0.000*
	İlgilenmedim	237	46.92	7.81		

*p<0.05

Tablo 7'ye göre; üniversite öğrencilerinin Boş Zaman Engelleri Ölçeği'nden aldıkları puanlar, Bireysel Psikoloji ($t=3.717, p<0.05$), Arkadaş Eksikliği ($t=3.298, p<0.05$) ve İlgili Eksikliği ($t=5.490, p<0.05$) alt boyutlarında ve ölçeğin tümü için ($t=4.326, p<0.05$) geçmişte herhangi bir spor dalı ile ilgilenme durumu değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. Söz konusu alt boyutlarda ve ölçeğin tümü için geçmişinde herhangi bir spor dalı ile ilgilenmeyen öğrencilerin puan ortalamaları ($Ort_{Bireysel\ Psikoloji}=7.49, Ort_{Arkadaş\ Eksikliği}=7.46, Ort_{İlgili\ Eksikliği}=7.34, Ort_{ölçek}=46.92$), geçmişinde herhangi bir spor dalı ile ilgilenen öğrencilerin puan ortalamalarından daha yüksektir.

Rekreatif aktivitelere katılımın önündeki algılanan engeller ile spora ilgi değişkeni arasındaki ilişkinin incelendiği çalışma sayısı oldukça sınırlıdır. Bu çalışmada kullanılan ölçeğin uyarlanmış bir versiyonunun kullanıldığı, Damianidis ve diğerleri (2007) tarafından ortaokul ve lise öğrencileri üzerinde, ders dışı spor etkinliklerine katılımın önündeki algılanan engelleri belirlemek amacıyla yürütülen bir çalışmada, sporla ilgilenen öğrencilerin aktivitelere katılım puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Üniversite öğrencilerinin boş zaman engellerinin incelendiği bu araştırmada; öğrencilerin cinsiyetleri ile Boş Zaman Engelleri Ölçeği-18 arasında; ölçeğin tümü, birey psikolojisi, zaman ve ilgi eksikliği boyutlarında anlamlı farklılık gözlenmiştir. Öğrencilerin yaşı ile Boş Zaman Engelleri Ölçeği-18 arasındaki ilişki incelendiğinde ise sadece zaman boyutunda anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Öğrenim görülen üniversite ile Boş Zaman Engelleri Ölçeği-18 arasında; zaman boyutunda anlamlı bir farklılık bulunurken öğrencilerin sınıf düzeyi ile Boş Zaman Engelleri Ölçeği-18 arasında; anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bunun yanı sıra öğrencilerin gelir durumu ile Boş Zaman Engelleri Ölçeği-18 arasında; birey psikolojisi boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Son olarak da öğrencilerin geçmişte herhangi bir spor dalı ile ilgilenme durumları ile Boş Zaman Engelleri Ölçeği-18 arasında; ölçeğin tümü, birey psikolojisi, arkadaş eksikliği ve ilgi eksikliği boyutlarında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Bu bulgular ışığında, öğrencilerin boş zamanlarını daha aktif, etkin ve çok çeşitli aktivitelerle değerlendirebilmeleri için sunulan olanaklar yeniden değerlendirilmelidir. Türkiye gibi geleneksel denilebilecek toplumlarda kızlar ve erkekler arasındaki roller örf ve adetlerle birbirinden ayrılmaktadır ve bunun boş zamana karşı tutum ve davranışlara yansıdığı görülmektedir. Örneğin; bazı aktivitelerin daha fazla fiziksel aktivite gerektiriyor olması kızların bu aktivitelere olan ilgi eksikliğini meydana getirmektedir. Bayanların genellikle ev merkezli olması erkeklerin ise farklı toplumsallaşma deneyimlerinin olması birey psikolojisine etki etmektedir. Bu sebeplerden dolayı boş zaman ve rekreasyon eğitimi ve önemi çocukluk çağlarında bireylere verilmeye başlanmalı, aileler bu konuda bilinçlenmeli ve her yaşta bireyin yaşam boyu katılabilecekleri boş zaman değerlendirme seçenekleri sunulmalıdır. İş ve ya ders yoğunluğundan dolayı boş zaman aktivitelerine katılamayan gençlere kısa tatillerinde ve ya iş dışı zamanlarında özel bir mekan ve özel bir zaman ayırmayı gerektirmeyen aktiviteler önerilebilir. Özellikle bayan öğrencilerin zaman eksikliğine etki eden unsurlar ortaya konulmalıdır. Ayrıca öğrencilerin gelir düzeyinden

kaynaklı bireysel psikoloji engellerini ortadan kaldırmak için üniversiteler ücretsiz etkinlikler içeren kampüs rekreasyonu fırsatları sağlamalı, yerel yönetimler de gençlerin boş zamanlarını değerlendirmelerine yönelik aktif bir rekreasyon hayatı oluşturmalı, açık-yeşil park alanlarının kent merkezlerinde sayıları artırılarak, öğrencilerin daha çok tercih edebileceği yürüyüş ve bisiklet vb. maddi sıkıntılar yaratmayacak aktivitelere yer verilmelidir. Böylece öğrencilerin boş zamanlara yönelik olan tutumları ve birey psikolojileri daha olumlu olabilir ve bu durum davranışsal olarak da gözlemlenebilir. Geçmişte herhangi bir spor aktivitesi ile ilgilenmemiş olan öğrenciler için özendirici, sosyalleşmelerini sağlayıcı ve grup ile yapabilecekleri aktiviteler düzenlenmeli, eğlence amaçlı spor imkanı sunan fiziksel zorluklar yaratmayacak aktiviteler seçilmeli ve gençler bunlara yönlendirilmelidir. Diğer taraftan örneklemin iki üniversitede öğrenim gören öğrencilerden oluşması araştırmanın sınırlılığı olarak değerlendirilebilir. Bu yüzden, farklı üniversitelerde ve daha geniş örneklemler üzerinde yapılacak çalışmalarla, literatüre katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Abadan, Nermin (1961), **Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Faaliyetleri**, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Addington, Jack Ensign (1993), **% 100 Düşünce Gücü**, (Çev. Birol Çetinkaya), İstanbul: Akaşa Yayın Dağıtım.
- Ağaoğlu, Yavuz Selim (2002), **Türkiye'deki Üniversitelerin Rekreasyon Programlarının Geliştirilmesi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Akarsu, Bedia (1975), **Felsefe Terimleri Sözlüğü**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Akgül, Beyza M. (2011), **Farklı Kültürlerdeki Bireylerin Boş Zaman Aktivitelerine Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi: Ankara-Londra Örneği**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Alexandris, Konstantinos ve Carroll, B. (1997), "Demographic Differences in the Perception of Constraints on Recreational Sport Participation: Results From a Study in Greece", **Leisure Studies**, 107-125.
- Ataman Yancı, Hanife Banu (2010), **Öğretilebilir Zihinsel Engeli Olan Çocukların Ruhsal ve Sosyal Yönden Uyumunda Sportif Rekreasyonun Önemi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Atasoy, Berkant ve Kuter, Füsün (2005), "Küreselleşme ve Spor", **Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 18(1), 11-22.
- Amin, Tarek Tawfik ve Diğerleri (2011), "Pattern, Prevalence, and Perceived Personal Barriers Toward Physical Activity Among Adult Saudis In Al-Hassa, KSA", **Journal of Physical Activity and Health**, 8, 775-784.
- Aslan, Neşe (2005), **Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Eğilimi, Öğretmen Yetiştiren Kurumlarda Karşılaştırmalı Bir Araştırma**, İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
- Aydoğan, Filiz (2000), **Medya ve Serbest Zaman**, İstanbul: Om Yayınevi.

- Balcı, Velittin (2003), “Ankara’daki Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Etkinliklerine Katılımlarının Araştırılması”, **Milli Eğitim Dergisi**, 158.
- Balcı, Velittin ve İlhan, Aydın (2006), “Türkiye’deki Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif Etkinliklere Katılım Düzeylerinin Belirlenmesi”, **Sporometre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi**, 4(1), 11-18.
- Baltaş, Acar ve Baltas, Zuhul (1987), **Başarılı ve Sağlıklı Olmak için Stres ve Başarım Yolları**, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Binarbaşı Serdar (2006), **Kütahya İlinde İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıklarının Tespiti Ve İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bodur, Feyyaz (1998), **Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Eğilimleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Can, Süleyman (2010), “Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Öğrencileri Ailelerinin Boş Zaman Faaliyetlerine Katılım Biçimlerinin Belirlenmesi”, **Kastamonu Eğitim Dergisi**, 18(3), 861-870.
- Carrel, Alexis (1997), **Yarınlara Doğru**, İstanbul: Hayat Yayınları.
- Cerin, Ester ve Diğerleri (2010), “Perceived Barriers to Leisure-Time Physical Activity İn Adults: An Ecological Perspective”, **Journal of Physical Activity and Health**, 7, 451-459.
- Cevahircioğlu, Burcak (2007), **Efes İle İlk Adım Basketbol Okulları’ Projesine Katılan 9-15 Yaş Grubu Çocukların Rekreasyon Aktivitelerine Katılımlarının Değerlendirilmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Çakır, Musa (2008), “Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Akademik ve İdari Personelin Boş Zaman Değerlendirmelerinde Sporun Yeri”, **Sosyal Bilimler Dergisi**, 20.
- Çetinbaş, Recep Nihat (2010), **Sivas İli Milli Eğitim Bakanlığı’na Bağlı Okullarda Görev Yapan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıklarının Tespiti ve İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

- Çınar, Vedat ve Sanioğlu, Ahmet (2000), “Farklı Branşlardaki Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Öğrencilerinin Rekreyon Faaliyetlerine Katılımlarının Değerlendirilmesi”,http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/Ahmet%20SAN%C4%B0O%C4%9ELU%20%20Vedat%20%C3%87INAR/%C3%87INAR%20V.%20VD..pdf. 10.10.2012.
- Çolakoğlu, Tekin (2005), “Üniversite Öğretim Elemanlarının Boş Zaman Alışkanlıklarını Değerlendirmeleri Üzerine Bir Araştırma”, **Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 25(1), 247-258.
- Daminianidis, Christos ve Diğerleri (2007), “Öğrencilerin Rekreeyonel Faaliyetlere Katılımında Algılanan Engeller: Yunanistan Livadia Şehri Okulları”, **Inquiries in Sport and Physical Education**, 5(3), 379-385.
- Demirel, Mehmet ve Harmandar, Duygu (2009), Üniversite Öğrencilerinin Rekreeyonel Etkinliklere Katılımlarında Engel Oluşturabilecek Faktörlerin belirlenmesi, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**: 6.
- Doğan, İsmail (2000), **Sosyoloji- Kavramlar ve Sorunlar**, İstanbul: Sistem Yayınları.
- DPT (1994), **1990 Yılı Genel Nüfus Sayımı Sonuçlarına Göre Türkiye’de Toplum Yapısının Karşılaştırmalı Profili**, Ankara: DPT Yayınları.
- Drakou, Amalia ve Diğerleri (2006), “Leisure Constraints Experienced By University Students in Greece”, **United States Sports Academy The Sport Journal**, 1543-9518.
- Ekici, Sümmani (1997), **Yükseköğretim Gençliğinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıkları ve Turizme Katılımları Üzerine Bir Araştırma: Muğla İli Örneği**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Erdemli, Atilla (2002), **Temel Sorunlarıyla Spor Felsefesi**, İstanbul: E. Yayınları.
- Ergin, Göksel (1973), “Boş Zamanların Değerlendirilmesinde Eğitim ve Planlama”, **Çalışma ve Çalışma Dışı Zamanın Planlanması Semineri**, Ankara: ODTÜ Yayınları.
- Ergül, Osman Kürşat (2008), **Üniversite Gençliğinin Sportif Rekreeyonel Etkinliklerine Yönelik İlgileri ve Katılma Düzeylerinin Belirlenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Erkal, Mustafa (1992), **Sosyolojik Açından Spor**, İstanbul: Filiz Kitapevi.

- Erol, Ayhan (2004), “Müziğin Kökenine İlişkin Teoriler”, **Folklor/Edebiyat Dergisi**, 3(10).
- Gökmen, Hülya ve Diğerleri (1985), **Yükseköğretim Öğrencilerinin Serbest Zaman Etkinlikleri Kendilerini Gerçekleştirme Düzeyleri**, Ankara: MEGSB. Yayınları.
- Güngörmüş, Hamdi Alper (2007), **Özel Sağlık-Spor Merkezlerinden Hizmet Alan Bireyleri Rekreatif Egzersizlere Götüren Faktörler**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Güngörmüş, Hamdi Alper ve Diğerleri (2006), “Ankara’daki Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimlerinin Araştırılması”, **Kastamonu Eğitim Dergisi**, 14(1), 285-294).
- Gürbüz, Bülent ve Diğerleri (2010), “Rekreatif Aktivitelere Katılımın Önündeki Algılanan Engel Farklılıklarının İncelenmesi: Ankara Örneği”, **11. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi**, Antalya.
- Gürbüz, Bülent ve Diğerleri (2012). “Boş Zaman Engelleri Ölçeği: Yapı Geçerliliğinin Test Edilmesi”, **12.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi**, 12-14 Aralık, Denizli (Yayına Kabul Edildi).
- Hazar, Atila (2003), **Rekreatif ve Animasyon**, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Hergüner, Gaye (1993), **Kadınların Spor Yapmalarını Etkileyen Sosyo-kültürel Faktörler: Samsun İli Uygulaması**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- İlhan, Süleyman (2002), **Değişen İktisadi Zihniyet Bağlamında Girişimcilik; Malatya Yeşilyurt Örneği**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Jackson, E.L ve Diğerleri (1993), Negotiation Of Leisure Constraints, **Leisure Sciences**, 15.
- Kandaz Gelen, Nuran ve Hergüner, Gülten (2007), “Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Serbest Zamanlarını Değerlendirme Biçimlerinin İncelenmesi (Sakarya İli Örneği)”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 4(1).
- Karakaya, İsmail (2009), **Bilimsel Araştırma Yöntemleri. A. Tanrıoğen (Ed.)**, Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karaküçük, Suat ve Gürbüz, Bülent (2007), “Boş Zaman Engelleri Ölçeği-28: Ölçek Geliştirme, Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması”, **Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi**, 1(3-10).

- Karaküçük, Suat ve Gürbüz, Bülent (2007), **Rekreasyon ve Kentleşme**, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karaküçük, Suat (1997), **Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme**, Ankara: Bağırğan Yayınevi.
- Karaküçük, Suat (1999), **Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme**, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karaküçük, Suat (2008), **Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme**, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karaküçük, Suat ve Ekenci, Güner (1995), “Okullarda Boş Zamanları Değerlendirme (Rekreasyon) Eğitimindeki Rolü”, **Milli Eğitim Dergisi**, 128: 62-66.
- Karasar, Niyazi (2005), **Bilimsel Araştırma Yöntemi (14.Basım)**. Ankara: Nobel Yayın ve Dağıtım.
- Kaya, Ali Murat (2011), **Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif Faaliyetlerine Yönelik Tutumları ve Boş Zaman Motivasyonlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Kılbaş, Şükran (1994), **Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme**, Ankara: Gazi Yayınları.
- Masmanidis, Theophilos (2009), “Perceived Constraints of Greek University Students’ Participation In Campus Recreational Sport Programs”, **Recreational Sports Journal**, 33, 150-156.
- Mutlu, İlker (2008), **Egzersiz Yapan Kişilerin Boş Zamanlarına Yönelik Tutumları Üzerine Bir Araştırma: Kayseri İli Örneği**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Okumuş, Yeşim (2002), **Kocaeli İlinde Bulunan, Farklı Sanayi Kuruluşlarında Çalışan Bireylerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Tercihlerinin İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Orhun, Adnan ve Sayın, Metin (1991), **Beden-Spor-Hareket, 1. Eğitim ve Spor Sempozyumu**, İzmir: MEB Yayınları.
- Özbay, Yaşar (2004), **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**, Ankara : Pegama Yayıncılık.
- Özdemir ve Diğerleri (2003), **Gazi Üniversitesi Öğretim Elemanları Profili**, Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi.

- Özdilek, Çetin ve Diğerleri (2007), “Dumlupınar ve Sakarya Üniversitelerinde Öğrenim Gören Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Boş Zaman Etkinliklerine Katılım Nedenleri ve Düzeylerinin Karşılaştırılması”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 4(2).
- Özkuş, Metin (1997), Çalışma Sosyolojisi, **Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi**, Isparta: 1. Baskı.
- Özışık, Yusuf (1998), **Kara Harp Okulu Öğretim Elemanlarının Rekreasyon Sorunları Üzerine Bir Araştırma**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Özmaden, Murat (1997), **Yükseköğretim Kredi ve Yurtlar Kurumu’nda İkamet Eden Öğrencileri Boş Zaman Faaliyetlerini Değerlendirme Sorunları Üzerine Bir Araştırma: Çanakkale İli Örneği**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Özşaker, Murat (2012), “Gençlerin Serbest Zaman Aktivitelerine Katılamama Nedenleri Üzerine Bir Araştırma”, **Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi**, 14(1), 126-131.
- Palen, Lori-Ann ve Diğerleri (2010), “Leisure Constraints For Adolescents in Cape Town, South Africa: A Qualitative Study”, **Leisure Sciences**, 32, 434-452.
- Sabbağ, Çiğdem ve Aksoy, Elif (2011), “Üniversite Öğrencileri ve Çalışanların Boş Zaman Etkinlikleri: Adıyaman Örneği”, **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 3(4), 10-23.
- Saçcan, Mustafa (1986), **Rekreasyon ve Turizm**, İzmir: Cumhuriyet Baskievi.
- Shah, Parilah M. Ve Yusof, Aminuddin (2007), “ Sport Participation Constraints of Malaysian University Students”, **The International Journal of the Humanities**, 5(3).
- Sezgin, S. (1987), **Türk Toplumunun Rekreasyon Alışkanlıkları İstanbul Örneği**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Süzer, Melda (1997), **Üniversite Öğrencilerinin Sosyal ve Ekonomik Özelliklerine Göre Boş Zaman Faaliyetlerini Değerlendirme Biçimleri (Pamukkale Üniversitesi Örneği)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı.
- Süzer, Melda (2000), “Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Alışkanlıkları”, **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Dergisi**, 8.

- Şahin, Hülya (2006), “Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi **Öğrencilerinin Serbest Zaman Etkinlikleri**”, **1.Burdur Sempozyumu**.
- Tel, Mikail (2007), **Öğretim Üyelerinin Boş Zaman Etkinlikleri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Doğu Anadolu Örneği**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tel, Mikail ve Köksalan, Bahadır (2008), “Öğretim Üyelerinin Spor Etkinliklerinin Sosyolojik Olarak İncelenmesi: Doğu Anadolu Örneği”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 18(1), 261-278.
- Temir, Özgü ve Gürbüz, Bülent (2012), **Rekreasyonel Aktivitelere Katılımın Önündeki Engellerin İncelenmesi**, **1. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi**, Antalya.
- Tezcan, Mahmut (1982), **Sosyolojik Açıdan Boş Zamanları Değerlendirme**, Ankara: A.Ü Yayınları.
- Tezcan, Nurgül (2007), **Rekreasyon Etkinliklerinin Çalışanların Performansları Üzerine Etkilerinin İncelenmesi: (Kocaeli Trakya Birlik)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Torkildsen, George (1992), **Leisure and Recreation Management**, London: E and FN Spon.
- Tör, V.T. (1966), **Boş Zamanları Değerlendirmede Telkin Vasıtalarının Rollerini Boş Zamanları Değerlendirme Semineri**, İstanbul: HSEK Yayınları.
- Tunçkol, Mehmet (2001), **Selçuk Üniversitesindeki Akademik Personelin Rekreasyon Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Türk Dil Kurumu (1982), **Türkçe Sözlük**, Ankara: TDKYayınları.
- Weiskopf, Donald C. (1976), **A Guide to Recreation and Leisure**, ABD.
- Yaman, metin ve Arslan, Sibel (2009), “Çocukluk ve Gençlik Suçlarının Önlenmesinde Rekreatif Sporlar”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**.
- Yerlisu Lapa, Tennur ve Ardahan, Faik (2009), “Akdeniz Üniversitesi Öğrencilerinin Serbest Zaman Etkinliklerine Katılım Nedenleri ve Değerlendirme Biçimleri”, **Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi**, 20(4), 132-144.
- Zorba, Erdal (2004), **Muğla Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Rekreasyon Bölümü “II. Çalışma Grubu Toplantısı Raporu”**, Muğla.

EKLER

EK-1

Kişisel Bilgi Formu

1. Cinsiyetiniz ?

Kadın

Erkek

2. Yaşınız ?

3. Hangi Üniversitede Okuyorsunuz ?

4. Kaçmıcı sınıftasınız ?

1

2

3

4

5. Aylık ortalama geliriniz ?

250 TL ve Altı

251-500 TL

501-999 TL

1000 TL ve Üstü

6. Çocukluk çağınızda herhangi bir spor ile ilgilendiniz mi ?

Evet

Hayır

Boş Zaman Engelleri Ölçeği-18

	Aşağıda boş zaman aktivitelerine katılımınızı engelleyebileceği düşünülen bazı ifadelere yer verilmiştir. Bu ifadelerin sizin bu etkinliklere katılımınızı engellemedeki önem derecesini liste üzerinde ayrılan alana (X) ile işaretleyiniz.	Kesinlikle Önemli	Önemli	Önemli	Çok Önemli
1	Aktivitelerin yorgunluk hissi vermesi	☐	☐	☐	☐
2	Kendini yorgun hissetmek	☐	☐	☐	☐
3	Sakatlanmaktan korkmak	☐	☐	☐	☐
4	Nerden öğreneceğini bilmemek	☐	☐	☐	☐
5	Nerede katılacağını bilmemek	☐	☐	☐	☐
6	Öğretecek kimsenin olmaması	☐	☐	☐	☐
7	Tesis donanımının yetersiz olması	☐	☐	☐	☐
8	Tesislerin yetersiz olması	☐	☐	☐	☐
9	Tesislerin kalabalık olması	☐	☐	☐	☐
10	Arkadaşlarının zamanının olmaması	☐	☐	☐	☐
11	Beraber katılacak kimsenin olmaması	☐	☐	☐	☐
12	Arkadaşlarının katılmaktan hoşlanmaması	☐	☐	☐	☐
13	Aile için zaman ayırmak zorunda olmak	☐	☐	☐	☐
14	Sosyal etkinliğe zaman ayırmak zorunda olmak	☐	☐	☐	☐
15	Program zamanlarının uygun olmaması	☐	☐	☐	☐
16	Geçmişte bu tür etkinlikleri sevmemek	☐	☐	☐	☐
17	İlgili olmamak	☐	☐	☐	☐
18	Rutin programı bozmak istememek	☐	☐	☐	☐

ÖZGEÇMİŞ

Araştırmacı, 1988 yılında Trabzon'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Kocaeli'nde tamamladı. 2005 yılında Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü I. Öğretim Programı'nı beşinci sırada kazandı. Bu bölümden 2009 yılında mezun oldu. 2009 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı. Araştırmacının yabancı dili İngilizcedir.

İletişim Adresi: emir-esra@hotmail.com, esraemir1@gmail.com